Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2015–2016

31 839 Jeugdzorg

Nr. 498

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 24 november 2015

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie hebben op 7 oktober 2015 overleg gevoerd met Staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over:

- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 8 december 2014 inzake aanbieding van het actieplan van de commissie-Azough: «Hun verleden is niet hun toekomst. Aanpak meisjesslachtoffers van loverboys/ mensenhandel in de zorg voor jeugd» (Kamerstuk 31 839, nr. 429);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 9 juli 2015 met een reactie op het artikel Fier!.nl inzake tekort aan opvangplekken en specialistische zorg voor loverboysslachtoffers en toezeggingen uit het algemeen overleg «Slachtoffers loverboys» d.d. 17 juni 2014 (Kamerstuk 31 839, nr. 408) (Kamerstuk 31 839, nr. 481).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Lodders

De voorzitter van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,
Ypma

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Teunissen

kst-31839-498
ISSN 0921 - 7371
’s-Gravenhage 2015

Voorzitter: Volp
Griffier: Sjerp

Aanwezig zijn zeven leden der Kamer, te weten: Volp, Agema, Kooiman, Van der Burg, Bergkamp, Dik-Faber en Keijzer,

en Minister van der Steur van Veiligheid en Justitie en Staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, die vergezeld zijn van enkele ambtenaren van hun ministeries.

Aanvang 13.30 uur.

De **voorzitter**: Welkom bij dit algemeen overleg. Er zijn een paar punten van orde. De Minister heeft aangegeven graag zo spoedig mogelijk naar Schiphol te willen gaan voor een volgend overleg waarbij hij wordt verwacht. De vragen die aan hem zijn gericht zullen in eerste instantie worden beantwoord, opdat hij het overleg mogelijk wat eerder kan verlaten. Mevrouw Bergkamp heeft laten weten even naar de regeling van werkzaamheden te moeten. Ik stel voor dat zij dat doet op het moment dat we de daartoe geëigende bel horen.
De spreektijd is vier minuten met maximaal twee interrupties.

Mevrouw **Agema** (PVV): Voorzitter. Ik had zulke goede hoop dat we nu eindelijk de loverboys eens gingen aanpakken. Na het WGO Jeugd van vorig jaar zegde toenmalig Staatssecretaris Teeven toe dat ons veertienpuntenplan zou worden meegenomen in het actieplan van de commissie-Azough. Tijdens het gesprek dat wij hadden met de commissie-Azough bleek dat zij nergens van af wist. Dat blijkt ook wel uit het actieplan dat zij heeft afgeleverd, een actieplan voor de aanpak van meisjesslachtoffers van loverboys en mensenhandel in de zorg voor jeugd.
Het aantal slachtoffers neemt volgens de commissie toe. In Limburg is het aantal slachtoffers zelfs verdubbeld. Er is een tekort aan gespecialiseerde opvang en behandelplekken voor meiden die slachtoffer worden. Het is dan toch te gek dat er dit jaar in bijvoorbeeld Rotterdam nog geen enkel loverboyslachtoffer is gemeld bij Fier? Waar er vorig jaar nog een wachtlijst was voor hulp in deze regio, is er nu geen enkele melding meer. Hoe verklaart de Staatssecretaris dit? Krijgen de meiden uit de regio nog wel de juiste gespecialiseerde zorg?
Hoewel wij de zorg voor de slachtoffers zo goed mogelijk willen regelen, wordt er in dit actieplan helemaal niets gedaan aan de oorzaak. Er is weer een commissie in het leven geroepen die niets, maar dan ook niets aan de oorzaak doet; helemaal niets. Je moet de oorzaak weghalen. Dan is de zorg niet meer nodig. Het weghalen van de oorzaak betekent dat we die moeten benoemen. Dat ligt nogal gevoelig. De meeste loverboys hebben namelijk één ding gemeen: de islam, de kwaadaardige ideologie waarin vrouwen als minderwaardige wezens worden gezien en behandeld. Mishandeling, uitbuiting, vernedering en verkrachting: in de islam hoort het er allemaal bij.
Ik zal ons veertienpuntenplan dan nog eens onder de aandacht brengen en krijg er graag punt voor een punt een reactie op. 1. Het initiatiefwetsvoorstel voor het verhogen van de prostitutieleeftijd naar 21 jaar, mijn initiatiefwet die zou worden meegenomen, bij de Eerste Kamer lag en weer naar ons toekwam. Er was een novelle nodig of weet ik veel. Wanneer gaat de prostitutieleeftijd naar 21 jaar? Wanneer krijgen we die novelle nu eindelijk eens terug? 2. De gerichte voorlichting aan alle meisjes in de middelbareschoolleeftijd. 3. Het bestrijden van het verknipte vrouwbeeld dat in islamitische kringen heerst. 4. De gerichte interventies door Bureau Jeugdzorg bij vermoeden van problemen. 5. Het scherper en actiever opsporen van loverboys. 6. De strafverhoging bij gedwongen prostitutie. 7. De minimumstraffen voor gedwongen prostitutie. 8. De

betere opvang van de slachtoffers. 9. De preventieve hechtenis van de loverboys. 10. Het financieel kaalplukken. 11. De waarborg aangifte te kunnen doen zonder vrees voor represailles. 12. De waarborg van een veilige verblijfsplek na aangifte. 13. Naming-and-shaming van loverboys. 14. Denaturaliseren en uitzetten bij dubbele nationaliteit van loverboys.

Mevrouw **Kooiman** (SP): Voorzitter. Het algemeen overleg van vandaag heet «slachtoffers loverboys». Het klinkt altijd zo zoet: loverboys. Dat is het natuurlijk niet. Ik denk daarom dat je eerder kunt spreken van pooierboys of mensenhandelaren, in ieder geval alles wat niet zo zoet klinkt, want het zijn gewoon criminelen die horen te worden aangepakt. Vandaag spreken we voornamelijk over het werk van de commissie-Azough, die heeft geprobeerd een oplossing te vinden voor de opvang van de slachtoffers van deze mensenhandelaren. Ik wil vandaag in ieder geval mijn waardering uitspreken voor deze commissie onder de bezielende leiding van mevrouw Azough. Het is altijd mooi om een oud-collega zo betrokken zien bij een zo belangrijk onderwerp.
Slechts 25% van de jeugdzorginstellingen heeft iets gedaan aan deskundigheidsbevordering op het gebied van loverboys en mensenhandelaren. Een integrale aanpak ontbreekt nog. Wat gaan de bewindspersonen doen om ervoor te zorgen dat alle jeugdzorginstellingen aan deze deskundigheidsbevordering doen? Vanuit het actieplan zijn al handleidingen ontwikkeld die instellingen kunnen gebruiken, maar hoe zorgen de bewindspersonen ervoor dat ze ook worden gebruikt, met name bij de wijkteams? We hadden het daar gisteren nog even over. Met name bij de wijkteams zit nog onvoldoende deskundigheid. Het lijkt me goed als die handleidingen ook door de wijkteams worden gebruikt.
Dat die deskundigheid en expertise niet enkel in de jeugdzorg nodig is, maar ook in de gehandicaptensector, werd duidelijk bij de uitzending van Dit is de Dag, die we waarschijnlijk allemaal hebben gezien. Daarin vertelde een dame heel mooi over iets verschrikkelijks wat haar is overkomen, namelijk dat ze geronseld is uit een instelling zelf. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, Dettmeijer, legde in deze uitzending de vinger op de zere plek: er is onvoldoende kennis en expertise aanwezig om deze meisjes te begeleiden. De handreiking rondom de samenwerking met politie en justitie, die bijvoorbeeld al voorhanden is, zou erg nuttig kunnen zijn voor de gehandicaptensector. Ook wordt daar niet altijd het aantal dames geregistreerd dat slachtoffer is geworden. Zijn de bewindspersonen bereid om ook op deze punten actie te ondernemen?
De commissie-Azough adviseert om de expertise te bundelen bij een select aantal landelijke jeugdzorgorganisaties. Dat snap ik wel. In de ziekenhuiszorg zijn er bijvoorbeeld brandwondencentra en gespecialiseerde kankercentra. Ik zou het wenselijk vinden om de expertise te bundelen in een specialistische landelijke opvang en die ook te borgen; graag een reactie.
Iedereen kan zijn of haar huis openstellen met de gedachte: weet je wat, ik vang deze slachtoffers gewoon op. Ik heb daarover specifiek vragen gesteld bij bijvoorbeeld de stichting Stoploverboys NU. Met name bij particuliere jeugdzorgorganisaties zijn er misschien wel mensen met een heel groot hart, maar behandeling krijgen de slachtoffers er niet. Juist voor deze groep lijkt het me goed om de expertise te borgen en ervoor te zorgen dat deze instellingen ook aan inspectie onderhavig zijn. Ik verzin dit zelf niet; het is ook een advies geweest van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen in haar vijfde rapportage. Ik verzoek de bewindspersonen om dit ook te regelen voor de particuliere jeugdzorg.
Tot slot is onderbelicht hoeveel jongens er geronseld worden of in de prostitutie geraken. Dat komt ook in het rapport naar voren. Er is nog weinig over bekend en de opvang is nog niet op deze groep gericht. Zijn

de bewindspersonen bereid om hiernaar nader onderzoek te verrichten en dit onderwerp mogelijk op te laten pikken door de commissie-Azough? Het is wat de SP betreft een onderbelicht thema.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Voorzitter. Het is al door collega's gezegd: er zijn meters gemaakt, maar de zorgen zijn ook groot op dit terrein. Het aantal slachtoffers neemt toe, zowel bij minderjarigen als bij meerderjarigen. We noemen ze altijd loverboys. Dat doet denken aan lieve, aardige jongens. Dit zijn echter geen lieve, aardige jongens. Het verhult wat er aan de hand is, wat deze meisjes – maar soms ook jongens – meemaken aan verschrikkelijke zaken, hoe ze worden uitgebuit, mishandeld, seksueel misbruikt en ingezet in de prostitutie en hoe op allerlei manieren hun menswaardigheid wordt afgenomen. Het zijn gewoon keiharde mensenhandelaren.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik zag mevrouw Van der Burg vanmorgen nog even op Telegraaf.nl. Ik vraag me werkelijk af of de partij van «law and order» niets anders in te brengen heeft dan te klagen over een term, en dus helemaal niets aan verandering eist als het gaat om de aanpak van deze criminelen.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Mevrouw Agema komt erg snel tot conclusies, maar verhullend taalgebruik helpt niet om mensen te wijzen op de ernstige misdaden die deze jongens plegen. In het verleden hebben we dit soort verhullend taalgebruik gehad op andere gebieden. Dat helpt niet om de samenleving bewust te maken, maar ook niet om de zorgverleners, de politie en noem maar op bewust te maken. In de rest van mijn betoog ga ik in op de overige maatregelen die ik vraag.

Mevrouw **Agema** (PVV): Die loverboys liggen natuurlijk helemaal in een deuk als het parlement het gaat hebben over die term. Dat is overigens een term die iedereen kent, ook alle potentiële slachtoffers. Wat gaat de VVD doen? In plaats van keiharde actie te verlangen na al die jaren dat de VVD zich hierover al druk maakt, begint de VVD een discussie over een term. Is de VVD niet onwijs blij dat zo veel scholieren de term loverboys kennen? Schaamt de VVD zich niet kapot om het hier te hebben over een termdiscussie, waar de loverboys thuis zelf gewoon keihard om lachen?

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Inderdaad lachen die loverboys zich gek dat ze zo vriendelijk aangeduid worden! Dat uit een televisie-uitzending blijkt dat dit probleem zich in de gehandicaptensector nog volop voordoet – daarop kom ik zo nog terug – geeft aan dat zo'n term niet helpt om mensen bewust te maken. Mevrouw Agema kan dus een heel betoog houden, maar laten we nu eens beginnen met het beestje bij de naam te noemen in plaats van verhullend taalgebruik te bezigen. Dat vraag ik aan het kabinet en aan deze bewindslieden.
Ik kom te spreken over de televisie-uitzending over de 76 slachtoffers. Het is werkelijk om je de ogen uit het hoofd te schamen. Dat geldt ook voor de reactie «we kunnen niets doen». Dit onderwerp staat niet sinds vandaag op de agenda. Het staat daar al lang. Volgens mij kun je wel wat doen, te beginnen met de risicotaxatie die een instelling moet doen. Als je dan merkt dat iemand niet veilig is, kun je iemand toch gewoon binnenhouden? Ik krijg dus graag een reactie van de bewindslieden op de vraag hoe het kan dat instellingen zeggen dat ze niets kunnen doen. Dat was bij scholen ook het geval. Ook die zeiden dat ze niets konden doen en dat ze pas wat konden doen als ze achter de ramen zaten. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen heeft duidelijk gemaakt dat dit niet het geval is. Je kunt veel eerder ingrijpen.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik ben werkelijk verbijsterd. Aan deze kant van de tafel zit de VVD-fractie, aan de andere kant zit de Minister van Justitie, die toevallig ook van de VVD is. De vorige Minister was dat ook. Al jarenlang bestuurt de VVD het Ministerie van Justitie en er gebeurt helemaal niets! Ik heb zojuist veertien punten genoemd, veertien punten waarmee loverboys concreet kunnen worden aangepakt, en de VVD steunt niets. Dat is de VVD: roepen dat het anders moet, maar als puntje bij paaltje komt helemaal niets doen.

De **voorzitter**: Wat is uw vraag, mevrouw Agema?

Mevrouw **Agema** (PVV): Of de VVD zich realiseert dat ze hier grote woorden kan spreken, maar dat ze feitelijk niets doet.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Omdraaien is ook een kunst. De partij die altijd langs de zijlijn staat te schreeuwen en geen verantwoordelijkheid neemt, die altijd met punten komt die voor een deel niet te realiseren zijn, roept het hardste dat een ander niets doet. Ik ben van de partij van de oplossingen. Daar kom ik vandaag mee.

Mevrouw **Agema** (PVV): Dat is echt onzin. Ik heb een initiatiefwetsvoorstel geschreven – dat heb ik mevrouw Van der Burg nog nooit zien doen – om de prostitutieleeftijd te verhogen naar 21 jaar. Vervolgens kwam dat in het gedoogakkoord, in het regeerakkoord. Vervolgens belandt het ergens op een plank. Daartoe heb ik het initiatief genomen. Laat mevrouw Van der Burg dus niet zeggen dat wij niets doen. Voor de rest: als het gaat om de voorlichting, om de bestrijding van het verknipte vrouwbeeld, om de interventies, de strafverhoging en de minimumstraf, kunnen geen van onze voorstellen ooit op steun van de VVD rekenen. De VVD doet he-le-maal niets.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Mevrouw Agema, als u het door u geschreven initiatiefwetsvoorstel tot het einde toe tot wet had kunnen maken, zou dat nu in het wetboek staan. Dat is kennelijk niet het geval. U hebt het overgedragen aan het kabinet. By the way, ik heb het initiatiefwetsvoorstel tegen kraken en leegstand met een aantal collega's tot een goed einde gebracht. Dat kunt u kennelijk niet zeggen.

Mevrouw **Agema** (PVV): Niet zelf!

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Helemaal zelf!

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Burg vervolgt haar betoog.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Voorzitter. Ik complimenteer de commissie-Azough met het werk dat is gedaan. Ik heb wel een aantal vragen. Is de jeugdhulpsector – ik zeg bewust «jeugdhulpsector» omdat het ook geldt voor de gehandicaptensector en de ggz – nu aangesloten op het Nationaal Verwijsmechanisme Slachtoffers Mensenhandel? Heeft dat effect op het aantal meldingen bij CoMensha? Geldt dit ook voor de jonge slachtoffers?
Hoe goed wordt nu eigenlijk gelet op het vroegsignaleren, op de vijf risicoprofielen die nu zijn gemaakt van meisjes? Kunnen de bewindslieden daar wat over zeggen, ook in het kader van de jeugdgezondheidszorg, de jeugdhulp en de scholen? Wat gebeurt er nu daadwerkelijk? Woorden zijn mooi, maar we willen effecten. Hoe zit het eigenlijk met de daderprofielen, die wij missen in het rapport? Om het probleem echt aan te pakken, zullen we de daders moeten aanpakken. Natuurlijk moet er zorg zijn voor slachtoffers, maar dat is eigenlijk dweilen met de kraan open. Zijn die daderprofielen er nu wel?

Hoe staat het met de aanpak van deze mensenhandelaren? Is het aantal aangiften en veroordelingen inmiddels stijgende? Psychologen en gedragsdeskundigen werkzaam in de jeugdzorg wisten mij twee jaar geleden nog te vertellen dat ze op geen enkele manier een taak hadden om de daders te helpen aanpakken. Is dat inmiddels veranderd of hebben deze mensen nog steeds deze attitude? De commissie-Azough heeft de veiligheidskant juist verbonden met de zorgkant, dus ik hoop toch echt dat hier meters zijn gemaakt. Dat hebben we nodig, zoals ook blijkt uit de aanpak van Fier, om ook de daders van de straat te halen.
Tot slot heb ik nog een heel belangrijke vraag. Hebben we genoeg gespecialiseerde opvangplekken voor deze meiden en jongens? Wil het kabinet daarop reageren?

Mevrouw **Kooiman** (SP): Dit is altijd jammer. We hadden gespecialiseerde meidenopvang, maar die is de afgelopen jaren helemaal wegbezuinigd. Laat ik echter een andere vraag stellen. De commissie-Azough geeft aan dat het goed zou zijn om de specialistische zorg landelijk te borgen, dus om het net zoals bij kankercentra en brandwondencentra landelijk te regelen. Is de VVD van mening dat we dat nu ook mogen doen en mogen regelen?

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Volgens mij gaat het erom dat we de plekken hebben. Hoe dat dan precies is geregeld, is minder belangrijk. Het gaat erom dat de plekken er zijn. Mevrouw Kooiman wijst erop dat er plekken zijn verdwenen. Ik wijs haar op de fantastische plekken die erbij zijn gekomen in Kralingen. Dat is een heel mooi initiatief, waar meiden in Rotterdam een plek hebben gekregen. Laten we dat ook met elkaar koesteren. Ik stel hier wel de vraag of we genoeg specialisten hebben die weten hoe ze met deze groep moeten omgaan en hoe ze deze groep verder moeten brengen. Dat is wel heel belangrijk voor deze zeer kwetsbare groep.

Mevrouw **Kooiman** (SP): Het is natuurlijk jammer dat de plekken die er waren in de gesloten jeugdzorg allemaal afgebroken zijn en dat we nu weer opnieuw moeten opbouwen, want dat was de laatste jaren inderdaad heel hard nodig. Het is goed dat dat op een aantal plekken gebeurt. Men loopt er echter tegenaan dat men afhankelijk is van de grillen van een aantal gemeenten. Heel veel kleine gemeenten zeggen dat mensenhandelaren bij hen niet voorkomen. Dat willen we juist voorkomen door het landelijk te borgen, zodat zowel kleine als grote gemeenten altijd goede opvang hebben voor dit soort slachtoffers. Ik kan me toch niet voorstellen dat de VVD niet met de SP zegt dat we dat vandaag in ieder geval gaan regelen.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): In de eerste plaats: ik ben op werkbezoek geweest in de gesloten jeugdzorg. De meiden die daar werden behandeld, zaten een week of twee weken voor het moment dat ze de straat op mochten, dus voordat ze volgens de desbetreffende deskundigen uitbehandeld waren. In de loop van het gesprek zei een van die deskundigen, die niet wilde helpen met het aanpakken van daders omdat het zijn of haar taak niet was: «Het was toch zo raar, ik liep laatst op straat met dat meisje dat bijna is uitbehandeld en er kwamen toch zulke rare types uit die straatjes. Die heb ik nog nooit in mijn eigen stad gezien ...»

Mevrouw **Kooiman** (SP): Voorzitter, ik wil echt een keer een antwoord op mijn vraag, want dit is...

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): U krijgt een antwoord op uw vraag. Ik vind dus niet dat die plekken in de gesloten jeugdzorg allemaal zo geweldig goed waren. Laat ik daar dus even een statement over maken. Ik

wil goede plekken met mensen die weten hoe ze met deze groep moeten omgaan; dat is één. Twee: u vraagt of we niet genoeg plekken hebben. Ja, we moeten genoeg plekken hebben, maar we denken anders over de manier waarop.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Voorzitter. Loverboys moeten hard worden aangepakt. Gelijktijdig moeten we inzetten op voorlichting en preventie. Dat is hard nodig, want we zien nog steeds een stijging, namelijk van 63 minderjarige slachtoffers in 2009 naar 165 minderjarige slachtoffers in 2013. Een aantal jaar geleden heeft de Kamer haar zorgen geuit over particuliere initiatieven zoals de stichting Stoploverboys NU. Die proberen naar eer en weten goed hun werk te doen, maar we hebben altijd gezegd dat het belangrijk is om gespecialiseerde zorg en opvang te behouden. Ik deel het pleidooi van de SP om daar goed naar te kijken, want die mogen niet verloren gaan.
Preventie in de vorm van voorlichting of trainingen kan heel waardevol zijn. Met mevrouw Kooiman en mevrouw Fokke heb ik deze week een werkbezoek gebracht, dat ging over seksuele weerbaarheid voor mensen met een lichte verstandelijke beperking. Je zag gewoon hoe goed het is dat daaraan aandacht wordt besteed. We waren ook heel blij dat we alle drie een certificaat kregen, dus dat we veel verstand hebben van seksualiteit en intimiteit. Mijn vraag aan de Staatssecretaris is of hij zich ervoor wil inspannen om de seksuele weerbaarheid van mensen met een lichte verstandelijke beperking te vergroten. Ook in de uitzending van de EO van dit weekend hebben we gezien hoe belangrijk dat is. Het was een choquerende uitzending, waaruit bleek hoe loverboys misbruik maken van meisjes met een verstandelijke beperking. We kregen ook te horen dat instellingen handvatten missen om dingen toe te passen. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen stelt dat dit eigenlijk een uiting is van een gebrek aan kennis. Daar zouden we toch wat aan moeten doen. Als er een gebrek is aan handvatten of kennis, zou daar toch volop in moeten worden geïnvesteerd, want deze meisjes moeten veilig zijn in de instelling. We kunnen niet alles tegenhouden – meisjes gaan ook in het weekend naar huis – maar wat we als politiek kunnen doen, moeten we doen.
Kan de Staatssecretaris aangeven waarom instellingen niet echt goed registreren? Daardoor krijgen we geen goed beeld van het aantal situaties waarom het gaat. Mijn vraag is natuurlijk ook of we de daders die rondom de instellingen wachten wat harder kunnen aanpakken. Dat is toch de wereld op zijn kop, zou je zeggen. Mijn vraag aan de Minister is dan ook of de ketensamenwerking kan worden verbeterd, dus de samenwerking tussen de politie en de hulporganisaties. Dat is cruciaal als we de slachtoffers willen helpen. Het is ook belangrijk dat er voldoende zorg en steun is wanneer slachtoffers aangifte doen. Ook moet er voldoende expertise zijn bij de instellingen. Wil de Minister zich daar hard voor maken?
We weten er weinig over, maar ze zijn er wel: mannelijke slachtoffers. De Minister hoopt via een betere registratie van slachtoffers meer inzicht te krijgen in de omvang van deze groep. Dat lijkt me heel goed. Ik ben benieuwd om te horen welke plannen de Minister heeft om te stimuleren dat de registratie verbetert. Aan de Staatssecretaris vraag ik of hij bereid is om te onderzoeken of er voor jongens en mannen andere interventies en methodes nodig zijn of dat hetgeen we nu al doen, voldoende is.
Ik besteed in alle overleggen aandacht aan de kwestie «18-plus/18-min». Ook hier is dat een probleem. Het gaat om jongeren die 18-plus worden en die eigenlijk nog zorg hebben, maar die zorg soms niet meer of slechts een beetje krijgen. Het is vaak ook een budgettair vraagstuk. Ik heb niet voor niets een amendement ingediend voor een goede aansluiting tussen de Jeugdwet en de Wmo. We zien in de praktijk dat die twee werelden nog niet goed op elkaar aansluiten. Tegelijkertijd zien we de loverboys bij

de poort staan wachten. Ik krijg hierop graag een reactie van de Staatssecretaris.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik zit hier vandaag namens mijn collega Gert-Jan Segers, die er graag bij had willen zijn maar verplichtingen heeft in de plenaire zaal.
Het is al door anderen benadrukt: pooiers moeten hard worden gestraft, mensenhandelaren moeten hard worden gestraft en de zorg voor de meisjes die daar het slachtoffer van zijn is van het allergrootste belang. Helaas moet ik net zoals vorige sprekers vaststellen dat het aantal slachtoffers maar blijft stijgen en dat de zorg voor deze slachtoffers nog onvoldoende is. Het rapport-Azough – ook mijn fractie uit haar complimenten hiervoor – maakt duidelijk dat er nog een hoop moet gebeuren om de zorg te verbeteren. Het rapport volgde op jaren van waarschuwingen door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen dat de zorg voor kwetsbare meiden gewoon nog niet op orde is.
We hebben een beleefd briefje van de Staatssecretaris gekregen met de aanbieding van het actieplan, maar dat briefje is van vorig jaar, dus uit 2014. Mijn fractie wil graag weten wat nu de stand van zaken is bij de verdere uitwerking van de actiepunten en welke stappen de Staatssecretaris in de tussentijd heeft genomen om het actieplan uit te voeren. Gezien de kwetsbare positie waarin de minderjarige meisjes zich bevinden, ben ik heel bezorgd over de situatie bij de landelijke specialistische opvang van deze slachtoffers. Ik noem bijvoorbeeld Fier Fryslân, dat de noodklok heeft geluid. De Staatssecretaris gaat in zijn brief en in de beantwoording van Kamervragen van mijn collega Segers heel summier in op de zorgen over de opvang van en de hulp aan slachtoffers van mensenhandel. Ik mis daar echt een gevoel van urgentie. De hele specialistische hulp in dit soort instellingen, met speciale beveiligingsprotocollen en een gerichte aanpak, lijkt op de tocht te staan. De Staatssecretaris kan dan toch geen genoegen nemen met de mededeling dat dit alleen een gemeentelijke verantwoordelijkheid is? Hij zegt dat hij de VNG en Fier Fryslân heeft gevraagd om met elkaar in gesprek te gaan, maar dan legt hij de verantwoordelijkheid daar neer. Mijn vraag is wat hij zelf doet. Wat heeft het gesprek tussen de VNG en Fier Fryslân concreet opgeleverd? Welke knelpunten zijn naar voren gekomen?
Zijn er andere zorgaanbieders die met vergelijkbare problemen kampen? Hoeveel gemeenten hebben geen invulling gegeven aan de mogelijkheid om de opvang van en de zorg voor slachtoffers van loverboys en mensenhandel te organiseren? Deze informatie lijkt me cruciaal om te hebben, maar ik kan haar vooralsnog noch uit de brief, noch uit de beantwoording van de Staatssecretaris halen. Is hij bereid om de Kamer, zo nodig schriftelijk, te voorzien van een overzicht? Nog belangrijker is de vraag wie op dit moment monitort. Is dat de Staatssecretaris zelf? Welke bijsturingsmogelijkheden zijn er? Ik krijg hierover graag duidelijkheid. Ik heb de laatste brief van Fier Fryslân gelezen. Nogmaals, de situatie baart mij grote zorgen. De instelling staat gewoon bijna op omvallen. Ik wil vandaag de garantie van de Staatssecretaris dat deze specialistische zorg overeind blijft en dat de zorg gegarandeerd blijft voor al die kwetsbare meisjes.
Ik heb nog een paar laatste vragen. Volgens mij is in het AO Jeugdzorg van april, waar ik zelf niet bij was, een quickscan toegezegd inzake specialistische hulp. Valt Fier Fryslân daar ook onder? Is de quickscan al onderweg of misschien reeds gereed? Deelt de Staatssecretaris mijn mening dat gemeenten onvoldoende kennis hebben over deze specialistische hulp? Wat gaat hij daaraan doen? Wat kan hij doen? Volgens mij is er in het kader van de uitvoering van de wet gesproken over een landelijk transitiearrangement met een landelijke inkoop. Valt Fier Fryslân daar niet onder? Dat zou natuurlijk een oplossing kunnen zijn.

Mevrouw **Keijzer** (CDA): Voorzitter. Het onderwerp dat we hier vandaag bespreken, is ook weer zo'n onderwerp dat altijd veel emoties losmaakt. Je hebt het over kwetsbare meisjes die in situaties terechtkomen waarvan je alleen maar mag hopen en bidden dat het nooit jouw dochter – die heb ik dan niet – nichtjes of dochters van familie en vrienden treft. Toch gebeurt het dagelijks. Ik denk dat het goed is om hier de drie aspecten aan de orde te stellen waarlangs ik dit onderwerp graag wil bespreken.
Het eerste aspect betreft de daders. Ik ben blij dat de VVD nu ook vindt dat we moeten gaan spreken over «pooierboys». Laten we dat gewoon hier met elkaar afspreken. Minister Ernst Hirsch Ballin heeft dat in 2008 al gezegd, dus het wordt tijd dat we dat ook in de overleggen die we hierover in de Kamer hebben op zo'n manier benoemen. Dat wil niet zeggen dat ...

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Mevrouw Keijzer stelt voor om voortaan te praten over pooierboys. Ik kan me daar best iets bij voorstellen. We moeten hier natuurlijk wel dingen doen die werken, die iets uitmaken. Als dat het geval is – dat is ook mijn vraag via mevrouw Keijzer aan de Staatssecretaris – vind ik het heel goed. Als het een soort taal is in Den Haag of politieke taal heb ik er wat twijfels over of de doelgroep ermee wordt geholpen. Ik vind het voorstel van het CDA dus best aardig, maar ik vraag me wel af wat we ermee bereiken. Is het alleen om ervoor te zorgen dat we hier hetzelfde vocabulaire gebruiken? Moeten we niet eerst nadenken over de vraag wat de doelgroep helpt en dan over welk begrip daar dan bij hoort?

Mevrouw **Keijzer** (CDA): Misschien is het dan interessant om aan de Staatssecretaris te vragen waar het woord «loverboys» vandaan komt, want ik stel mij zo voor dat dat ook niet door de «sector» zelf is bedacht. What's in a name? Nomen est omen. Het doet er wel toe. Laten we elkaar niet de maat nemen. Het doet ertoe hoe je dingen noemt. Dit is een van de onderwerpen waarbij ik zeg: laten we het beestje bij de naam noemen. Voordat ik zag dat mevrouw Bergkamp wilde interrumperen, begon ik al een zin met «dat wil niet zeggen dat» en ik wilde daar achteraan zeggen «daar het probleem mee opgelost is». Als het namelijk zo simpel was, bedacht ik voor een flink aantal onderwerpen nog allerlei andere namen.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Nogmaals, ik kan me er iets bij voorstellen. Ik denk echter dat het wel goed is dat het de jongeren echt helpt. Ik vind de vraag naar de herkomst van het begrip «loverboys» terecht. Als het helpt om de jongeren te beschermen en de daders aan te pakken, is dat prima. Ik zou echter ook wel willen weten wat de commissie-Azough daarvan vindt, want die is gespecialiseerd in dit onderwerp. Ik hoor graag of die vindt dat een verandering van naam die we in dit Haagse afspreken echt helpt of dat dat misschien zelfs negatief kan werken. Ik heb geen idee.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat dit geen vraag is aan mevrouw Keijzer, dus ik stel voor dat ze verdergaat met haar betoog.

Mevrouw **Keijzer** (CDA): Laat ik dat maar doen, want dan kan ik het hebben over aspecten in deze discussie die wellicht verlichting geven voor de meisjes over wie we het hebben.
Ik kom op de slachtoffers. Mijn waardering voor het rapport-Azough, laat ik dat ook vanuit de CDA-fractie gezegd hebben. Het is een heel mooi overzicht waar allerlei verschillende aspecten en oplossingsrichtingen in genoemd worden. Ik heb daar een paar vragen bij. Aanbeveling 8 is het betrekken van familie bij de behandeling van deze meisjes. Dat is echt grote klasse. Te vaak hoor je van familie dat die compleet buiten alles wordt gehouden, terwijl het natuurlijk dramatisch is als je je zorgen moet

maken over je dochter die in deze situatie terecht is gekomen. Dat wil ik hier ook nog even benadrukken.
Ik zit met het volgende – het is al genoemd – namelijk de uitzending van Dit is de Dag over de licht verstandelijk beperkte meisjes. In Nederland ben je meerderjarig als je 18 bent. Dat vind ik ook. Dat is een mooi uitgangspunt. Het is echter ook weleens goed om met elkaar vast te stellen dat er nu eenmaal mensen in onze samenleving zijn die alle verantwoordelijkheden die daarmee gepaard gaan niet aankunnen. Volgens mij zijn de licht verstandelijk beperkte meisjes die in de handen van pooierboys terechtkomen daar een voorbeeld van. Het wordt wel even aangestipt in het rapport van de commissie-Azough, maar wat mij betreft onvoldoende. Ik hoor graag van de Staatssecretaris hoe we daar meer aandacht voor kunnen vinden in de behandeling.
De discussie over 18-plus zit hier natuurlijk ook wel bij. Een tijdje geleden kreeg ik een e-mail van een oom die compleet in paniek was, omdat zijn nichtje van 18-plus was verdwenen en de familie vermoedde dat ze terecht was gekomen in de handen van pooierboys. Wat zei de politie? «Ja sorry, 18-plus, we kunnen hier niets mee.» Ik hoor graag een reactie hierop van de Minister. Ik vind het te simpel dat de politie daar op deze manier naar kijkt. Hoe staat het met het verhogen van de minimumleeftijd voor prostitutie naar 18-plus? Daar is het CDA een zeer groot voorstander van.
Ik sluit mij compleet aan bij de vragen die mevrouw Dik stelde over Fier Fryslân.
Ik sluit af met nog een enkel woord over de zogenaamde «consumenten» van deze slachtoffers van pooierboys. Laten we daar ook eens helder over zijn: je moet je kapot schamen als je je zelf daarvoor leent, als zogenaamde «consument», en misbruik maakt van dit soort meisjes. Laat dat ook eens gezegd zijn vandaag in deze zaal.

De **voorzitter**: Ik draag het voorzitterschap even over aan mevrouw Agema.

Voorzitter: Agema

Mevrouw **Volp** (PvdA): Voorzitter. Er is al veel gezegd. Met name de Staatssecretaris heeft de afgelopen dagen veel over dit onderwerp en aanpalende onderwerpen gesproken. Ergens is het jammer dat we pas in dit stadium spreken over dit rapport. Het ligt er al lang en inmiddels is de commissie alweer een stuk verder, ook met de implementatie ervan. Ik sluit mij aan bij eerdere vragen van collega-commissieleden over de stand van zaken. De verhalen over Valkenburg, over Schiedam en over het ronselen zijn afschuwelijk. De kern is inderdaad: het zal je dochter, je zusje of je zoon maar zijn. Een aantal belangrijke vragen is al gesteld. Ik wacht de beantwoording daarvan af.
Alle woordvoerders hier hebben eigenlijk één ding gemeen: de mening dat we tegen deze pooierboys of mensenhandelaren – actually, i don't care hoe we ze noemen – heel hard moeten optreden. Dat hangt samen met verschillende aspecten, zoals weerbaarheid en voorlichting aan jongens en mannen over hoe je omgaat met vrouwen en meisjes. Daarover heb ik nog een paar korte vragen, die aansluiten op eerdere vragen. De commissie-Azough heeft een aantal heel belangrijke aanbevelingen gedaan, zoals die om behandeling en opvang bij voorkeur in homogene groepen te laten plaatsvinden. Mevrouw Kooiman heeft al benadrukt dat het kind mogelijk in een eerder stadium met het badwater is weggegooid. Desalniettemin zijn deze aanbevelingen van belang. We moeten de gespecialiseerde opvang zoals die er nu is, zo goed mogelijk laten aansluiten bij de verbetering van de veiligheid van deze meisjes. Ik hoor graag van de Staatssecretaris hoe hij aankijkt tegen homogene groepen. Hoe kan de expertise van de gespecialiseerde opvang verder

worden vormgegeven? Dat is ook een knelpunt dat zowel door de commissie als door de nationaal rapporteur is gesignaleerd. Wat zijn effectieve behandelmethoden, onderverdeeld naar vrouwelijke slachtoffers, meisjes en jongens?
Er zijn signalen dat de meisjes en jongens om wie het gaat niet terechtkomen bij de gespecialiseerde opvang. Ik zie daarin een belangrijke rol voor de gemeenten. Ik kan me voorstellen dat de expertise van wijkteams en ook die van Veilig Thuis hierin een belangrijke rol kan spelen. Dat sluit aan bij een aantal punten dat eerder is genoemd, zoals de vraag waar familie terechtkan. Waar kunnen vriendinnen terecht die signalen zien, die misschien zien dat hun vriendin op school spijbelt en meegaat met een jongen in een Audi? Ik denk dat Veilig Thuis daar alle mogelijkheden voor heeft, maar die op dit moment nog niet optimaal benut. Ik hoor graag van de Staatssecretaris hoe we dat volgens hem kunnen verbeteren. Hij gaat een rondje langs Veilig Thuis maken en ik wil graag dat dit punt wordt meegenomen.
Daarnaast zou ik graag van de Minister horen hoe beter samengewerkt kan worden. Instellingen krijgen signalen en ook ouders en de omgeving kunnen signalen afgeven. De politie heeft mogelijkheden om antecedentenonderzoek te doen en kan overgaan tot eventuele ambtshalve aangifte. We moeten ervoor zorgen dat we niet moeten wachten op berichtgeving over misbruik in kelderboxen of over een privédetective die eindelijk in staat is om in beeld te brengen dat een meisje in een hotelkamer verschillende klanten afwerkt.
Een ander punt dat aan de orde is geweest, betreft de verstandelijk beperkte meisjes. Ik zal daar verder niet op ingaan. Ik begrijp dat een collega dat gisteren heeft gedaan. We hebben een certificaat gehaald afgelopen maandag. Het was uitermate interessant en ook wel spannend om over seksualiteit en intimiteit te praten. Met weerbaarheid alleen komen we er echter niet met deze groep. De essentie is dat het kinderen in volwassen lijven zijn, met volwassen hormonen en die daarmee extra gevoelig zijn. Hoe kunnen we zorgen voor deze groep, zonder dat we ons de illusie maken dat ze echt weerbaar kunnen worden? Ik denk dat het met name zit in registratie, zorgen voor goede beveiliging en ervoor zorgen dat meisjes niet urenlang weg kunnen blijven. Dat vraagt om verbetering van de sector. Die moet de opvang van deze kwetsbare groep goed regelen.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik hoor de PvdA zeggen dat het vergroten van de seksuele weerbaarheid van deze groep niet zo veel zin heeft. Ik kan mij niet voorstellen dat mevrouw Volp dat bedoelt. Natuurlijk zijn er grenzen. Dat hebben we zelf ook gezien tijdens het werkbezoek. Het lijkt mij echter toch heel erg goed om de weerbaarheid te vergroten. Ook voor mensen met een lichte verstandelijke beperking helpt het dat ze in elk geval kunnen spreken over het onderwerp seksualiteit en dat ze leren dat je nee moet zeggen, met stoplichten en wat we allemaal hebben gezien. Ik hoop niet dat de PvdA bedoelt dat vergroting van de seksuele weerbaarheid voor de groep met een lichte verstandelijke beperking totaal geen zin heeft.

Mevrouw **Volp** (PvdA): Nee, helemaal niet. We weten echter zelf hoe moeilijk het is om over intimiteit en seksualiteit te praten, laat staan voor deze groep. Mijn punt is dat het mensen zijn met kinderlijke vermogens, vaak in een volwassen lijf. Bij een volwassen lijf horen ook volwassen gevoelens. Die gevoelens moeten in lijn worden gebracht met juist de kwetsbaarheid die ze hebben. We hebben van de week een heel belangrijk spel gespeeld tijdens ons werkbezoek. Ik denk echter dat we ons wel moeten realiseren dat we er niet komen met alleen weerbaarheid. Daarom is mijn punt dat juist de instellingen hun verantwoordelijkheid moeten

pakken. Je kunt die meisjes niet urenlang laten gaan en je kunt ze niet zonder toezicht laten ophalen. Dat is mijn punt.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik ben blij dat de nuance erin komt en dat mevrouw Volp zegt dat het zeker helpt, maar dat het niet voldoende is. Dat deel ik.

De **voorzitter**: Was u klaar met uw betoog, mevrouw Volp? U was namelijk al iets over uw tijd heen.

Mevrouw **Volp** (PvdA): Ja, ik weet het. Ik zou graag nog één punt maken. Vorig jaar heeft mijn collega Ypma één toezegging gekregen van de Staatssecretaris, namelijk over de tatoeages. Ik wil graag weten waar we aan toe zijn. Ik ga ervan uit dat hij het nu heeft geregeld. Ik hoor hier graag een reactie op.

Voorzitter: Volp

De **voorzitter**: Ik stel voor om de vergadering even te schorsen, omdat een aantal leden naar de regeling van werkzaamheden moet. Na de onderbreking zal de Minister als eerste antwoord geven op de aan hem gestelde vragen.

De vergadering wordt geschorst van 14.15 uur tot 14.25 uur.

De **voorzitter**: Nog niet alle woordvoerders zijn aanwezig, maar ik verwacht ze snel. De Minister wil ruim op tijd weg, dus hij zal beginnen met het beantwoorden van zijn deel van de vragen van de Kamer.

Minister **Van der Steur**: Voorzitter. Dank voor de gelegenheid om over dit belangrijke onderwerp met de Kamer van gedachten te mogen wisselen. Het is voor mij toch een bittere kennismaking, omdat ik als Kamerlid vijf jaar lang op dit onderwerp het woord heb gevoerd. Ik stel vast dat er ongelooflijk veel is gebeurd in die vijf jaar. Anders dan mevrouw Agema zei – ik kom zo nog terug op haar veertienpuntenplan – is er ontzettend veel gebeurd op dit terrein. We zijn er echter nog lang niet. We zullen nog veel meer moeten doen. Dat is en blijft de inzet van het kabinet, daarin is in de afgelopen jaren geen enkele verandering gekomen. We realiseren ons dat het hier gaat om schrijnende zaken, waar jonge en kwetsbare mannen en vrouwen bij betrokken zijn. Hij zijn vooral vrouwen, maar ook mannen – terecht heeft een aantal leden daar aandacht voor gevraagd – die op een gruwelijke manier worden uitgebuit, waarbij vaak misbruik wordt gemaakt van de kwetsbaarheid van hun jong zijn. Vaak zijn ze ook kwetsbaar – ook daar is aandacht voor gevraagd – omdat ze bijvoorbeeld een lichte verstandelijke beperking hebben of anderszins in de knoop zitten. Daar wordt op een geraffineerde, maar gruwelijke wijze misbruik van gemaakt.
Ik heb het net al in persoon kunnen doen, maar ik wil ook hier graag namens mijn ministerie complimenten maken aan de commissie-Azough. De commissie zet concrete stappen om lover- of pooierboyproblematiek beter aan te kunnen pakken. Ik heb zelf als Kamerlid altijd het woord «pooierboy» gebruikt, omdat ik ook vind dat «loverboy» toch iets positiefs heeft. Iedereen kent het echter als de loverboyproblematiek. Ik denk dat iedereen moet zeggen wat hij zelf het prettigst vindt. Ik zal beide termen door elkaar gebruiken. We weten echter waar het over gaat. Het gaat niet alleen over mannen, over jongens, maar ook over vrouwen. Ook vrouwen maken in sommige gevallen misbruik van de kwetsbaarheid van andere vrouwen of van jongens.
Het gaat om kwetsbare groepen, slachtoffers die door doortrapte daders op slinkse wijze worden uitgebuit. De aanpak daarvan heeft en houdt

prioriteit binnen de geïntegreerde aanpak van mensenhandel, de rijksbrede aanpak van pooierboys en het Nationaal Verwijsmechanisme Slachtoffers Mensenhandel (NVM). In de afgelopen jaren zijn veel stappen in de goede richting gezet. Dat is zowel gebeurd op aandringen van de Kamer als na advies van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. Ook daarvoor wil ik graag in dit kader mijn waardering uitspreken.

We hebben in Nederland gekozen voor het aanstellen van een nationaal rapporteur die het kabinet en ook het parlement scherp houdt ten aanzien van onze intenties en de feiten. Daarnaast speelt de nationaal rapporteur een belangrijke rol bij het voorbereiden van met name de rechterlijke macht en ook het Openbaar Ministerie op de ingewikkeldheid van de problematiek van mensenhandel. Ik denk dat het mede aan de nationaal rapporteur te danken is dat we de afgelopen jaren zien dat zowel het Openbaar Ministerie als de rechterlijke macht steeds steviger is gaan straffen, ook al moeten we ons altijd weer blijven realiseren dat mensenhandelzaken en vooral zaken van pooierboys buitengewoon ingewikkeld zijn. Die zijn ingewikkeld op het gebied van bewijsvoering en op het gebied van getuigenissen. In heel veel gevallen is het het woord van de een tegen het woord van de ander. Dan is het in het strafrecht vaak lastig om tot een veroordeling te komen, hoe vervelend dat ook is. Dat is de realiteit.

Er vindt nog steeds intensivering plaats van de opsporing en vervolging van mensenhandel, waar pooierboys onder vallen. Die heeft geleid tot een toename van het aantal onderzoeken en veroordelingen. Er zijn en worden veel maatregelen genomen om de ondersteuning van slachtoffers te verbeteren. Dit komt ook de aangiftebereidheid en dus opsporing van daders ten goede. In dit kader wijs ik erop dat juist voor dit soort slachtoffers de mogelijkheid van anonieme aangifte openstaat en dat bijvoorbeeld door het kiezen van domicilie op een politiebureau de vindbaarheid van slachtoffers wordt beperkt. In dit soort gevallen weten de daders overigens vaak heel goed wie het slachtoffer is en waar ze dat kunnen vinden, omdat dat dat vaak het gezin of de familie is waar ze hem of haar op geraffineerde wijze van hebben gesepareerd.

Er is ondertussen materiaal ontwikkeld om de weerbaarheid van jonge vrouwen te stimuleren. Ondanks al deze goede berichten laten we zeker nog niet los, nog lang niet. Er moet meer zicht komen op de aard en de omvang van de problematiek. Instellingen moeten mogelijke pooierboyslachtoffers in de jeugdzorg beter registreren, conform de door de commissie-Azough voorgestelde werkwijze. Zorg en politie moeten nog steeds beter samenwerken. Het gebeurt al veel beter dan jaren geleden, maar het kan nog steeds beter. Dat moet vooral gebeuren met het oog op de aangiftebereidheid, om op die manier daders te kunnen pakken. Na de aangifte – ik meen dat mevrouw Bergkamp dat onderwerp aansneed – moet er voldoende zorg en voldoende expertise zijn om die op de juiste wijze te behandelen en de gevolgen ervan te kunnen verwerken.

Daders moeten hard worden aangepakt. Pooierboys zijn gewoon keiharde mensenhandelaren en worden als zodanig behandeld. Ook klanten van minderjarige prostituees plegen een ernstig delict en worden stevig aangepakt. Ik wijs de commissie erop dat de twee recente gevallen die we hebben gezien, tot mijn verrassing, tot wisselende reacties in de samenleving hebben geleid. Er waren ook reacties als: zij konden er toch niets aan doen. De inzet van dit kabinet en van het Openbaar Ministerie is dat je je als klant van een minderjarige prostituee voldoende moet vergewissen van de leeftijd van de betrokkene. Vaak worden ze overigens ook geadverteerd als net 18 of zojuist 18, dus op dat moment is er iets aan de hand. Het is wat mij betreft niet bespreekbaar dat er geen sprake zou moeten zijn van vervolging. Het zou goed zijn als de Kamer daar haar steun voor uitspreekt, als ze daarvoor in de gelegenheid is in de tweede termijn.

Ik ben heel blij dat er sprake is – dat blijkt ook uit de rapporten van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen – van steeds hogere straffen na de verhoging van de strafmaat. Die heeft overigens een paar keer plaatsgevonden, anders dan mevrouw Agema suggereerde. Voor het eind van het jaar presenteer ik samen met mijn collega's van VWS en OCW de voortzetting van de rijksbrede aanpak van loverboys. We realiseren ons heel goed dat dit geen probleem is dat alleen VWS of alleen V en J kan oplossen. Het gaat via onderwijs, via gezondheidszorg en via jeugdzorg, jeugdopvang, jeugdbescherming en, waar nodig, jeugdreclassering.
Ik kom op de vragen van mevrouw Agema aan mij. Ze vroeg in brede zin aan mij en de Staatssecretaris wat er gebeurd is met dat veertienpuntenplan van de PVV-fractie uit 2009. Ik kan daar op mijn terrein een aantal punten uitlichten. De verhoging van de minimumleeftijd voor prostitutie naar 21 jaar ligt besloten in het wetsvoorstel van de Wet regulering prostitutie (WRP). Dat wetsvoorstel is blijven liggen in de Eerste Kamer. Naar aanleiding van de behandeling daar, is een novelle gestuurd. Mevrouw Agema vroeg of er nog iets van komt. Het antwoord is dat dat kan als mevrouw Agema daar samen met haar collega's van Justitie haar best voor doet. Het ligt in de Kamer en is gereed voor plenaire behandeling. Wat mij betreft kan die novelle spoedig worden behandeld. Het ligt dus bij de Tweede Kamer.
In het PVV-actieplan is gevraagd om een scherper en actiever opsporingsbeleid voor pooierboys. Dat is opgepakt in de taskforce en door middel van de zojuist door mij genoemde integrale aanpak. Er is sprake van een scherpere en veel actievere opsporing van pooierboys sinds 2009. Aan dat punt is dus ook voldaan.
Een ander punt was verhoging van straf voor gedwongen prostitutie. De maximumstraffen voor mensenhandel zijn de laatste jaren, sinds 2010, meermalen verhoogd. We hebben ook vastgesteld dat de rechter steeds hogere straffen oplegt.
Dan kom ik op het kaalplukken van pooierboys na veroordeling. Uitgangspunt van het opsporingsonderzoek is dat ook financieel onderzoek plaatsvindt en dat politie en Openbaar Ministerie inzetten op ontneming. Uiteraard zal ik met deze partijen bespreken hoe dat nog beter kan. Dat is overigens niet eenvoudig, want we hebben het heel vaak over contanten. We zetten daar echter absoluut op in. Ook hier geldt dat misdaad niet mag lonen, zeker dit soort afschuwelijke misdrijven niet.
Ik heb al iets gezegd over het punt van het aangifte doen zonder vrees voor represailles. 100% zonder vrees zal nooit gaan. Zoals ik net al zei, weten de daders vaak beter wie de slachtoffers zijn dan politie en justitie. Op een aantal punten is er echter wel sprake van verbetering. De veilige verblijfsplek is goed gerealiseerd, er is een taskforce die erop let en de commissie-Azough heeft voorstellen gedaan. Daarnaast is de pilot verhoorstudio's, waar veel van de leden om hebben gevraagd, inmiddels opgestart.
De PVV-fractie heeft ook gevraagd om minimumstraffen. Dat verhoudt zich slecht met ons rechtsstelsel en er is ook geen meerderheid voor in de Tweede Kamer. Een ander punt is preventieve hechtenis van pooierboys. Er wordt altijd voorlopige hechtenis toegepast als dat moet en als dat nodig is. Zoals mevrouw Agema weet, is preventieve hechtenis zonder voldoende eisen aan verdachtmaking niet mogelijk. Naming-and-shaming is in principe onwenselijk, ook vanwege de privacywetgeving.
Ten slotte is nog door de PVV voorgesteld om te denaturaliseren en uit te zetten bij dubbel paspoort. De discussie over de dubbele paspoorten voeren we, met name ten aanzien van terrorisme. Vooralsnog heeft het kabinet op dit punt geen beleid.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik denk dat de Minister duidelijk aangeeft dat er inderdaad helemaal niets gebeurt: geen minimumstraffen, preventieve

hechtenis lukt niet, de waarborg om aangifte te kunnen doen zonder vrees kan hij niet geven, op de waarborg veilige verblijfplek na aangifte komt hij maar helemaal niet meer terug, naming-and-shaming gaat niet gebeuren en denaturaliseren en uitzetten bij dubbele nationaliteit al helemaal niet. Dat is mijn aanval in de richting van de VVD en ook in de richting van deze bewindspersoon. De VVD zit al vijf jaar op het Ministerie van Veiligheid van Justitie en er gebeurt niets. Het aantal slachtoffers neemt toe, de gespecialiseerde jeugdzorg is foetsie en Saban B. viert zijn vrijheid in Turkije.

De **voorzitter**: Wat is uw vraag?

Mevrouw **Agema** (PVV): Dat is wat er aan de hand is en voor de rest wordt gewoon weggekeken. Negen van de tien loverboys zijn allochtoon en zes op de tien zijn moslim. Als we dan naar het rapport kijken van mevrouw Azough, zien we dat de woorden «islam» en «moslim» er niet eens in voorkomen.

De **voorzitter**: Wat is uw vraag aan de Minister, mevrouw Agema?

Mevrouw **Agema** (PVV): We staan gewoon nog steeds op nul en het wordt alleen maar slechter. Er wordt helemaal niets beter op en ik word gewoon ongeduldig. Ik wil gewoon dat deze gasten aangepakt worden. Vrijheid, blijheid moet een keertje over zijn.

De **voorzitter**: Ik vraag de Minister om te reageren. Ik vermeld nog wel dat de Kamerleden drie interrupties hebben die ze naar eigen keuze mogen verdelen over de bewindspersonen.

Minister **Van der Steur**: Het lijkt wel alsof mevrouw Agema helemaal niet heeft verstaan wat ik net heb gezegd. Op allerlei terreinen is volledig tegemoetgekomen aan de wensen die de PVV-fractie heeft geformuleerd in 2009, overigens, zo zeg ik erbij, met grote ondersteuning en grote instemming van vrijwel alle partijen in de Kamer. Er waren ook punten bij die al door anderen waren genoemd, zeg ik er voor de zuiverheid bij. Op een aantal terreinen gebeurt het niet, omdat het niet wettelijk mogelijk is, het onwenselijk is of er geen meerderheid voor is in de Kamer. Ik herken mij dus totaal niet in de conclusies die mevrouw Agema trekt. Ik ben het wel met haar laatste zin eens: deze gasten moeten worden aangepakt. Dat is precies wat er gebeurt.

Mevrouw **Agema** (PVV): Er gebeurt helemaal niets en als er iets gebeurt, is het gewoon absoluut niet genoeg. De Minister is helemaal niet van plan om iets te doen met het verknipte vrouwbeeld in islamitische kringen. Over minimumstraffen zegt hij dat dat niet kan. De opvang van de slachtoffers is gewoon slecht. De daders staan gewoon voor de deur. Preventieve hechtenis, onvoldoende. De Minister wil niet beginnen aan het waarborgen van de aangifte. Het waarborgen van een veilige verblijfsplek gebeurt ook niet. Aan naming-and-shaming begint de Minister niet en aan denaturaliseren en uitzetten al helemaal niet. Negen van de tien zijn allochtoon en zes van de tien zijn moslim, maar dat moet onder het tapijt worden geveegd. Dat is waar het Ministerie van Veiligheid en Justitie gewoon mee bezig is en dat moet eens doorbroken worden.

De **voorzitter**: Had u nog een vraag?

Mevrouw **Agema** (PVV): Ja, of de Minister alsjeblieft in wil zien dat hij totaal verkeerd bezig is. Hij moet stoppen met de andere kant op kijken. Dit is een islamitisch probleem. Het is een geïmporteerd probleem. Negen

van de tien zijn allochtoon en zes van de tien zijn moslim. Het is een geïmporteerd probleem en dat moet aangepakt worden.

De **voorzitter**: Dit is een herhaling van zetten, mevrouw Agema. Ik geef de Minister de ruimte om hier nogmaals op te reageren en ik vraag hem om daarna zijn beantwoording te vervolgen.

Minister **Van der Steur**: Ik heb geen andere vragen of opmerkingen gehoord dan die welke mevrouw Agema in eerste termijn al heeft genoemd.
Ik vervolg mijn betoog. Mevrouw Agema en ook andere leden hebben er aandacht voor gevraagd dat het aantal geregistreerde slachtoffers stijgt. Los van het feit dat ik liever heb dat er geen geregistreerde slachtoffers zijn, wil ik opmerken dat dit niet noodzakelijkerwijs wil zeggen dat dit een slecht beeld is. We hebben de afgelopen tijd heel veel inzet gepleegd, ook na advies van de nationaal rapporteur mensenhandel, juist om die registratie te verbeteren. In de jeugdzorg en op allerlei andere terreinen waren er mensen en kinderen die slachtoffer waren van pooierboys, mensenhandelaren, en werden ze niet geregistreerd. Dat gebeurt nu wel. Het simpele feit dat het aantal registraties stijgt, wil niet zeggen dat het probleem groter wordt. Ik ben er wel van overtuigd dat we het probleem nog niet 100% in beeld hebben. Ja, er is nog meer te registreren en er is nog veel meer aan te doen. Nee, het feit dat het aantal geregistreerde slachtoffers stijgt, is niet noodzakelijkerwijs een slecht teken. Ik denk dat veel onderbouwing daarvoor gevonden kan worden in de uitstekende rapporten van de nationaal rapporteur mensenhandel.
De VVD-fractie heeft gevraagd hoeveel pooierboys de afgelopen jaren zijn opgespoord en vervolgd en met welk resultaat. Het probleem hierbij is dat het Openbaar Ministerie wel mensenhandelzaken als blok registreert, maar daarbij geen onderscheid maakt tussen pooierboys en andere mensenhandelaren. Dat komt overigens ook doordat die scheidslijn heel dun is. Het is heel moeilijk om aan te geven wie nu precies een pooierboy is en wie een gewone mensenhandelaar is. In alle gevallen moeten ze wat mij betreft worden opgepakt, vervolgd en in de cel gezet. In de periode 2010–2014 zijn in totaal 1.308 mensenhandelzaken afgehandeld door het Openbaar Ministerie. In 71% van die zaken was er voldoende reden om te dagvaarden. Een kwart van die zaken is onvoorwaardelijk geseponeerd, vermoedelijk vanwege een gebrek aan bewijs. In de afgelopen vijf jaar is het veroordelingspercentage vrijwel ieder jaar toegenomen, van 61 in 2010 tot 76 in 2014. Ik denk dat dat heel goede resultaten zijn, die ook weerspreken wat mevrouw Agema zojuist allemaal heeft gezegd.
De politie wordt steeds vaardiger in de opsporing van pooierboys door het gebruik van onlinetechnieken. De exploitatie van slachtoffers is verschoven naar online, wat we ook zien in die zaak in Valkenburg. Naarmate de politie steeds beter is in het ontwikkelen van onlinetechnieken, kan de pakkans worden vergroot. Het wetsvoorstel Wet computercriminaliteit III, dat de Kamer zeer binnenkort zal bereiken, voorziet ook in het mogelijk maken van de lokpuber, die een heel belangrijke rol kan spelen in dit soort kwesties.
Mevrouw Bergkamp vroeg hoe ik de registratie van minderjarige slachtoffers van mensenhandel ga verbeteren, inclusief jongens. Daarvoor wordt samengewerkt met CoMensha. Die registreert dat, zoals de leden weten. Hierbij wordt uiteraard onderscheid gemaakt tussen minderjarigen en meerderjarigen, het land van herkomst en de sector van uitbuiting. De Rijksbrede aanpak loverboyproblematiek voorzag al in een verbeterde registratie en in 2013 is CoMensha de signalen van loverboytechnieken expliciet gaan registeren. CoMensha investeert veel om instanties te laten melden. Ook door de jeugdzorginstellingen wordt signalering en registratie van minderjarige slachtoffers opgepakt. De commissie-Azough heeft een procedure uitgewerkt voor registratie en melding door

jeugdzorgorganisaties bij CoMensha. Ik verwacht dat hiermee nog een veel beter inzicht in de aard en de omvang zal worden verkregen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan jongensslachtoffers.
Mevrouw Bergkamp heeft gevraagd wat ik precies doe om de aangiftebereidheid te verbeteren. Dat is een continu aandachtspunt. Het gaat om aangifte en bewijs. Aangifte is op zichzelf niet nodig, want mensenhandel is geen klachtdelict. Je hebt echter de aangifte nodig om het bewijs te kunnen krijgen. Dat is heel kwetsbaar. Goede registratie is nodig om zicht te krijgen op de problematiek. We stimuleren de aangiftebereidheid op een aantal manieren, namelijk door verbeteringen rond het informatieve gesprek, zodat dit veel minder als een barrière wordt ervaren, door opbouw van expertise en door heldere richtlijnen. Ik heb zelf een paar jaar geleden een intakegesprek mogen bijwonen en toen vastgesteld hoe ingewikkeld dat is. Het betreffende slachtoffer was allesbehalve van plan om mee te werken. Ik heb echt bewondering gekregen voor beide politieagenten, die in een neutrale omgeving binnen het politiebureau probeerden om de betrokkene tot aangifte en bewijsvoering te bewegen. Dat is buitengewoon lastig gebleken. Ik ben heel blij met de handreikingen van de commissie-Azough voor de samenwerkingsafspraken tussen de zorg en de politie. Deze zijn ook van toepassing in de gehandicaptenzorg. Uiteraard zijn er verhoorstudio's op locatie in zorginstellingen. Daar wordt een pilot mee gedaan in het kader van het Nationaal Verwijsmechanisme Slachtoffers Mensenhandel. Continu wordt door CoMensha ingezet op de meldingsbereidheid binnen het gehele netwerk. Er is een protocol ontwikkeld specifiek voor de jeugdzorg.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Ik ben blij te horen dat de Minister alles wil doen om de aangiftebereidheid te bevorderen en dat hij daarbij wil samenwerken met de zorg en de politie. We merken echter dat mensen toch soms het idee hebben dat de aansluiting bij de doelgroep er niet helemaal is, zoals bij mensen met een lichte verstandelijke beperking. Dat is natuurlijk een aparte doelgroep waarmee je rekening moet houden in de communicatie. Wil de Minister zich inspannen en bekijken of in elk geval, kijkend naar de diversiteit binnen de groep, dat proces kan worden verbeterd in de gehele keten? Dan heb ik het natuurlijk ook over justitie.

Minister **Van der Steur**: Dat punt is veelvuldig in de commissie voor Veiligheid en Justitie aan de orde geweest. Ik heb volgens mij zeer recent nog een brief aan de Kamer gestuurd juist over de licht verstandelijk beperkten, omdat we op een aantal terreinen echt verbeteringen nodig vinden, ook ten aanzien van de expertise van de mensen die de gesprekken voeren en hun opleiding. Daar wordt heel hard aan gewerkt. Kortheidshalve verwijs ik naar die brief. Mochten daar nog vragen over zijn, kan ik daar altijd over benaderd worden.
Mevrouw Van der Burg vroeg naar de daderprofielen. Er is geen eenduidig beeld van de achtergrond van de daders. De onderzoeken die zijn uitgevoerd, zijn veelal gebaseerd op een gering aantal zaken. Dat maakt het moeilijk om er algemene conclusies aan te verbinden. Het beeld is wel dat de daders veelal jong zijn, onder de 30, een laag opleidingsniveau hebben en op zeer jonge leeftijd al in aanraking zijn gekomen met politie en justitie. Door het onderzoek in concrete strafzaken, de registratie van meldingen van pooierboypraktijken door CoMensha en de inspanningen binnen jeugdzorg om meer gevallen te melden, verwacht ik dat het zicht op de daders in de komende tijd zal verbeteren. De politie hanteert op dit moment een zogenaamde indicatorenlijst voor mensenhandel en pooierboys, gebaseerd op concrete onderzoeken en internationale beelden. Ik ga ervan uit dat als er nieuws te melden is over dit onderwerp, de Kamer voor het volgende algemeen overleg over dit onderwerp per brief hierover zal worden geïnformeerd.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Ik dank de Minister ervoor dat hij hiermee aan de slag gaat. Vroegsignalering en letten op dit soort zaken zijn natuurlijk buitengewoon belangrijk. We hebben immers liever niet dat mensen slachtoffer worden, dus we moeten er op tijd bij zijn. Ik heb nog een vraag, waar ik het ook met de commissie-Azough over heb gehad. Je hebt ook een groep daders – dat zijn Oost-Europese daders, zal ik maar zeggen – die buitengewoon gewelddadig te werk gaan en niet de lieve broodjes bakken vooraf. Kan daar ook een focus op gezet worden? Deze daders mengen zich vaak tussen mensen op voetbalclubs, op feestjes en dat soort zaken en zijn moeilijk zichtbaar. Ik wil dus graag ook daar de nadruk op.

Minister **Van der Steur**: Dat zijn typisch soorten daders waar aandacht voor is. Ze maken zich niet alleen schuldig aan mensenhandel, maar ook aan mishandeling. Het zijn dus zwaardere criminelen. Op zichzelf is een mensenhandelaar een mensenhandelaar. Welke technieken hij hanteert, maakt niet uit. Ze moeten gewoon in alle gevallen van de straat geplukt worden en daar waar dat enigszins kan ook worden opgesloten. Dat is de inzet van het kabinet en dat blijft het ook.
Mevrouw Van der Burg heeft gevraagd hoe de complete jeugdhulpsector is aangesloten op het verwijsmechanisme en naar de melding bij CoMensha. Uiteraard staat de bescherming van slachtoffers van mensenhandel in het verwijsmechanisme centraal. Nadrukkelijk gaat hierbij ook aandacht uit naar minderjarige slachtoffers. Die zijn immers het kwetsbaarst. In de Wegwijzer Mensenhandel van het NVM zijn de rechten van en aandachtspunten bij minderjarige slachtoffers expliciet benoemd. Ook de commissie-Azough heeft op dit punt een handreiking opgesteld voor de gehele jeugdhulpsector die voor melding bij CoMensha kan zorgen.
Mevrouw Keijzer vroeg hoe het zit met 18-plus en 18-min. Allereerst wijs ik erop dat in elk geval de daders in aanmerking kunnen komen voor het adolescentenstrafrecht, zodat naast het gewone strafrechtelijke traject eventueel ook rekening gehouden kan worden met de kwetsbaarheid van de betrokken personen. Ongeacht de leeftijd kan echter ook naar de ernst van het misdrijf volwassenenstrafrecht worden toegepast als het Openbaar Ministerie en uiteindelijk ook de rechter vinden dat dat van toepassing zou moeten zijn. Bij uitbuiting van een meerderjarig slachtoffer kan de politie gewoon optreden. Het betreft dan ook mensenhandel. Voor de ernst van het delict mensenhandel maakt het niet uit of iemand minderjarig of meerderjarig is. Het is in elk geval strafbaar onder artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht.
Mevrouw Volp vroeg of de politie en het OM ook ambtshalve onderzoek kunnen doen als er geen sprake is van aangifte. Jazeker. Mensenhandel is geen klachtdelict, zoals mevrouw Volp weet. Bij meldingen die niet leiden tot een aangifte wordt altijd gekeken naar de mogelijkheid van ambtshalve onderzoek. De eerlijkheid gebiedt echter wel te zeggen dat het in heel veel gevallen gaat om het woord van de een tegenover het woord van de ander. Je hebt het slachtoffer wel nodig om bijvoorbeeld namen van klanten of van misbruikers te noemen. Als het slachtoffer helemaal niets zegt, wordt het Openbaar Ministerie wel heel ernstig in zijn opsporingsmogelijkheden beperkt. Het kan echter wel en als de situatie ernstig is, gebeurt het ook. Er zal dan altijd rekening worden gehouden met de belangen van het slachtoffer. Mijn voorkeur is in elk geval dat de bereidheid tot het doen van aangifte er altijd is. Dat moet uiteraard gepaard gaan met de bescherming van degene die aangifte doet.

De **voorzitter**: Ik zou in dit geval mezelf de ruimte willen geven om te interrumperen.
Het gaat mij met name om wat we hebben gezien naar aanleiding van de uitzending van Dit is de Dag, namelijk dat instellingen wel degelijk ook ogen en oren zijn van een slachtoffer dat eigenlijk gewoon nog knetterver-

liefd is op een pooierboy. Daar zie ik kansen en mogelijkheden voor a. betere samenwerking in de vroegsignalering en b. betere inzet op antecedentenonderzoek. Waar een slachtoffer niet bereid of in staat is om aangifte te doen, om wat voor redenen dan ook, zou aangifte door de instelling, desnoods ambtshalve, moeten worden bevorderd.

Minister **Van der Steur**: Dat kan, maar, nogmaals, die aangifte van de instelling is uiteindelijk niet noodzakelijk voor het instellen van ambtshalve onderzoek, omdat het geen klachtdelict is. Daar hoeven we dus niet op te wachten. Ik ben het echter wel eens met mevrouw Volp – dat heb ik ook al gezegd – dat de samenwerking tussen de instellingen en de politie altijd nog kan verbeteren. Ik sluit overigens ook niet uit dat er instellingen zijn die zeggen dat het niet hun taak is. Dat is het natuurlijk wel. Het is in elk geval hun taak om een veilige omgeving te creëren, maar ook om daar waar dat kan bij te dragen aan het stoppen van dit soort mensen als dat in het belang van het slachtoffer is. Ik kan me bijna niet voorstellen dat het niet in het belang van het slachtoffer zou zijn.

De **voorzitter**: Dank voor de toelichting. Kan de Minister nog iets zeggen over het aantal ambtshalve aangiftes dat is gedaan, zeker waar het gaat om dit soort kwetsbare meisjes? Ik denk namelijk dat dat een signaal kan zijn. Mijn vermoeden is namelijk dat dat niet vaak gebeurt.

Minister **Van der Steur**: Dat zou zomaar een juist vermoeden kunnen zijn. Ik weet het niet. Ik kijk even om me heen, zoals mijn voorganger dat altijd zei: we vragen dit na. Ik zal kijken of dit geregistreerd wordt en, zo ja, dan zal ik de Kamer daarover informeren.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik wil graag weten hoeveel loverboys er in bedrijf zijn en hoeveel er uit bedrijf zijn gehaald het afgelopen jaar.

Minister **Van der Steur**: Zoals ik net al zei, is er geen registratie van het type mensenhandelaar. Wat betreft het aantal veroordeelde mensenhandelaren kan ik, zoals ik net omstandig heb uitgelegd, geen antwoord geven op de vraag van mevrouw Agema. Het vervelende bij criminaliteit is altijd dat we ook niet weten hoeveel criminelen er actief zijn, omdat we nu eenmaal niet weten welke criminelen er actief zijn. De ene vraag heb ik dus al beantwoord en op de andere kan ik geen antwoord geven. Als ik het wist, waren namelijk alle loverboys of pooierboys inmiddels in het zicht van politie en justitie en waren ze als het goed is ook al opgepakt.

Mevrouw **Agema** (PVV): Dus we hebben in ons land een prostitutiewet zoals we die hebben. Het is gelegaliseerd. De Minister weet echter niet welke bedrijven nu eigenlijk legaal zijn en welke niet legaal zijn. Het is gewoon niet bekend, maar er zijn wel ramen en escortservices. Het is toch heel gek dat je daar geen zicht op hebt?

Minister **Van der Steur**: Dan heb ik de vraag van mevrouw Agema verkeerd begrepen. Volgens mij had ze het over pooierboys die actief waren en nu blijkt de vraag te gaan over geregistreerde, vergunde seksinrichtingen.

Mevrouw **Agema** (PVV): Nee, ik bedoel wie er legaal bezig is en wie niet. Daar zou je toch zicht op moeten hebben?

Minister **Van der Steur**: Nee. Pooierboys kunnen nooit legaal bezig zijn, want het zijn mensenhandelaren en ze plegen een misdrijf. Ze kunnen dus niet vergund aan de slag zijn en kunnen ook geen geregistreerde seksinrichting hebben, zoals de lokale wetgeving dat in heel veel gevallen voorschrijft. We weten dus niet hoeveel criminelen zich bezighouden met

mensenhandel. Als we dat zouden weten, hadden we het probleem immers onder controle.

Mevrouw **Agema** (PVV): Dit is helemaal geen gekke vraag. Je kunt bijvoorbeeld bijhouden hoeveel er in het vizier zijn, hoeveel er worden gepolst en hoeveel er worden nagetrokken. Je moet toch iets weten over hoeveel loverboys er nu eigenlijk actief zijn in ons land? Hoeveel zijn er het afgelopen jaar veroordeeld? Hoeveel Saban B.'s lopen er rond in Turkije, Marokko of weet ik veel waar?

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de Minister even reageert.

Minister **Van der Steur**: Volgens mij heb ik het net gezegd. Er wordt niet geregistreerd of iemand een pooierboy of een mensenhandelaar is. Er zijn 1.308 zaken van mensenhandel behandeld, zoals ik net heb uitgelegd. Er wordt niet vastgelegd wie een pooierboy is en wie niet, simpelweg omdat de kwestie is dat je niet goed weet wat het verschil is tussen een gewone mensenhandelaar en een pooierboy. Om die reden heeft het ook geen zin om die informatie bij te houden. Pooierboys kunnen niet legaal actief zijn. Ze kunnen geen vergunning krijgen. Ik kan die vragen dus niet beantwoorden, hoe graag ik dat ook zou willen.

Mevrouw **Agema** (PVV): Ik vroeg ook niet om onderscheid tussen die twee, maar je weet toch wel hoeveel van die 1.308 er daadwerkelijk zijn veroordeeld?
De **voorzitter**: Mevrouw Agema, volgens mij heeft de Minister gezegd dat onderscheid niet te kunnen maken. De Minister heeft dat gezegd. Ik stel voor dat hij zijn betoog vervolgt.

Mevrouw **Agema** (PVV): Wat was het antwoord dan?

De **voorzitter**: Dat dat onderscheid niet te maken is.

Mevrouw **Agema** (PVV): Maar hoeveel van die zaken hebben tot een veroordeling geleid? Je hebt een zaak en je hebt een veroordeling. Ik vraag niet om onderscheid. Ik vraag hoeveel van die zaken tot een veroordeling hebben geleid.

Minister **Van der Steur**: Ik moet het even terugzoeken. Het was 76%. Het goede nieuws was dat het percentage veroordelingen in mensenhandelzaken enorm is toegenomen in de afgelopen jaren. Van 2010 tot 2014 zijn er door het Openbaar Ministerie in totaal 1.308 mensenhandelzaken afgehandeld. In gemiddeld 71% van die zaken is er gedagvaard en in een kwart van die gevallen is onvoorwaardelijk geseponeerd vanwege, zoals ik zei, vermoedelijk gebrek aan bewijs. In de afgelopen vijf jaar is het veroordelingspercentage vrijwel ieder jaar toegenomen, van 61 in 2010 tot 76 in 2014. Ik kan niet antwoorden hoeveel daarvan er vallen onder de definitie van pooierboy van mevrouw Agema, maar het nieuws is in elk geval heel positief, anders dan mevrouw Agema in haar inbreng deed voorkomen.
Mevrouw Keijzer vroeg hoe het zit met het verbeteren met de vroegsignalering en of de politie direct antecedentenonderzoek kan doen. De samenwerking tussen het Openbaar Ministerie, de politie en instellingen op dit vlak staat al langer op de agenda binnen het programma zeden van het Openbaar Ministerie en uiteraard ook binnen het programma en het advies van de commissie-Azough. De verbetermaatregelen zijn de volgende: het protocol voor signalering van de commissie-Azough, de handreiking samenwerking politie en zorg, inclusief het monitoren van het netwerk van een meisje en met name het punt van de jongens aan de poort. Dat dat een probleem is, weten we immers allemaal. Deze

handreikingen worden regionaal in concrete afspraken vertaald. Bij concrete signalen of meldingen kan de politie onder andere antecedentenonderzoek doen. Als dat wenselijk is, moet dat ook gebeuren.
Dit waren de vragen die aan mij zijn gesteld, voorzitter.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): De Minister zei: we blijven maar bij die naam, want die is nu bekend. Ik ben het daar niet mee eens. De groep die hiermee werkt zal het inmiddels wel weten, maar voor de samenleving klinkt het toch heel anders. Ik stel toch echt voor dat we het beestje bij de naam gaan noemen. De Minister deed dat zelf als Kamerlid ook, zoals hij terecht opmerkte. Ik zou niet weten waarom we niet voortaan gewoon over «pooierboys» of «mensenhandelaren» spreken. Laten we het beestje bij de naam noemen en ophouden met dit soort verhullend taalgebruik, juist voor de samenleving en de mensen die hiermee te maken hebben.

Minister **Van der Steur**: De Minister is van mening dat dat ieders eigen keuze is. We praten over iets wat al heel lang in alle haarwortels van het OM en de politie zo wordt aangeduid met die ene term. Ik vind het prima als mensen daar een andere term voor gebruiken. Dat doe ik zelf ook. Het woord «boys» is sowieso al niet volledig, want er zijn ook «girls» bij. Ik denk dat we gewoon moeten kiezen voor het concept waar iedereen zichzelf het best in kan vinden. De term «loverboys» is ingeburgerd. Ik merk daarbij op dat ik «pooierboys» en «pooiergirls» beter vind, maar dat maakt het wel erg ingewikkeld. Ik stel voor dat iedereen daar gewoon zijn eigen keuze in maakt.

De **voorzitter**: Ik dank de Minister voor zijn beantwoording in eerste termijn. Hij heeft verzocht om de vergadering te mogen verlaten om een volgende vergadering te kunnen bijwonen. Mochten er nog dringende vragen aan hem zijn later in dit overleg, dan is mijn voorstel om die schriftelijk aan hem te doen toekomen. Het kan ook via de Staatssecretaris. Ik wens u veel succes met uw verdere werkzaamheden, Minister. Ik geef het woord aan de Staatssecretaris van VWS voor zijn beantwoording in eerste termijn.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Voorzitter. We spreken vandaag over slachtoffers van criminele pooiers die zich met mensenhandel bezighouden, meisjes die slachtoffer zijn van uitbuiting en van een uitermate geraffineerde werkwijze van mensenhandelaren. Het zijn minderjarige slachtoffers van criminele activiteiten. Dat kan niet duidelijk genoeg zijn. Het zijn meisjes, vooral meisjes die bijzonder kwetsbaar zijn. De afgelopen jaren trekken de Minister van Veiligheid en Justitie en ik hier samen in op. De daders van deze gruwelijke praktijken moeten worden opgepakt en de slachtoffers moet veiligheid worden geboden, tijdelijke en tijdige opvang. Hulp is pure noodzaak. Hier ligt, om het een beetje dramatisch te zeggen, de maatschappelijke opdracht om dit gewoon goed met elkaar te regelen. De hulpverlening is ingewikkeld en de signalering ook, doordat er soms nog sprake is van ontkenning of het slachtoffer nog helemaal in de ban is van de pooier, wordt gechanteerd of bang is. Ze zijn misbruikt en vaak nog vervuld met gevoelens van schaamte en andere gevoelens jegens de verwanten. Ze zijn losgeweekt van familie en vrienden en ontdaan van eigenwaarde. Dan is het ongelooflijk moeilijk om tot tijdige signalering en goede hulpverlening te komen. Ga er maar eens aan staan als hulpverlener om daar goede hulp te bieden.
We begrijpen volgens mij allemaal dat er hoge eisen moeten worden gesteld aan de hulpverlening aan deze groep slachtoffers. Ik ben ongelooflijk blij – daar complimenteer ik mevrouw Azough daarmee – dat er een rapport is gemaakt op verzoek van Jeugdzorg Nederland om verbetering van de hulp aan en opvang van slachtoffers te bewerkstelligen. Ik ben daar blij mee, omdat het vooral een rapport is waarin heel

praktische signaleringen en handvatten staan om de zorg aan deze slachtoffers te verbeteren. Een signalering is een risicotaxatieinstrument, toegepast op pooierboyslachtoffers. Daarnaast is er een handreiking en een stappenplan. Die zijn gemaakt voor de sector waarvoor het rapport is geschreven, maar zijn misschien wel veel universeler toepasbaar, wellicht met een paar wijzigingen, voor andere sectoren. Er is een handreiking over samenwerking tussen politie en justitie, waarin aspecten als veiligheid, het doen van aangifte en hoe te handelen bij weglopen en vermissing aan de orde komen. Daarnaast wordt in de handreiking ingegaan op het registeren van slachtoffers bij CoMensha, informatie voor ouders en jeugdigen en registratie om een beter beeld te krijgen. Ook is er een kwaliteitskader voor de toepassing van de kernelementen in de jeugdzorg. Ik denk dat het een belangwekkend rapport is met heel praktische handvatten waarin het nu vooral aan de sector is, gestimuleerd door het Rijk en de VNG, om ervoor te zorgen dat we de hulpverlening aan de slachtoffers van criminele pooiers op een hoger plan gaan brengen. Het zou goed zijn om tot een situatie te komen waarin er bij iedere instelling die hiermee te maken krijgt, een basiskennis aanwezig is over waar men qua hulp en opvang op moet letten en waarbij afspraken worden gemaakt over de veiligheid en afspraken met de politie. Op die manier krijgen we een soort drieslag met een brede basis in de sector waar er tijdig wordt gesignaleerd als er iets aan de hand is en er goede afspraken liggen om te volgen en aangifte te doen. Langzaam maar zeker ontwikkelt zich steeds meer een specifiek gericht aanbod voor deze groep slachtoffers. Daarnaast is er hooggespecialiseerde zorg nodig, vergelijkbaar met topklinische zorg, op enkele plekken in het land waar er bijvoorbeeld sprake is van langdurig slachtofferschap. Ik denk dat het rapport van de commissie-Azough zal bijdragen aan kennisverbreding en een toenemend aanbod van hiervoor gespecialiseerde zorg, waarbij er ook sprake moet zijn van een hoogwaardig, zeer gespecialiseerd aanbod. Het is erg belangrijk om dat samen met de gemeenten, de instellingen en de sector verder uit te rollen. In feite is dit ook de opstap naar een ontwikkeling in het zorglandschap, waar de opvang van deze slachtoffers thuishoort. Ik stel mij zo voor dat we aan de hand van het rapport van de commissie-Azough met de gemeenten en de sector aan de slag gaan om binnen de notitie Ruimte voor jeugdhulp, waarin een visie is neergelegd over de wijze waarop de zorgsector zich zou moeten ontwikkelen ten aanzien van de jeugd, ook een visie te ontwikkelen voor deze specifieke groep. Het rapport van de commissie-Azough bevat een aantal heel praktische handleidingen. Samen met de VNG en de sector en met gebruikmaking van dit rapport kunnen we gaan kijken hoe we de invulling van het zorglandschap voor deze groep slachtoffers een verdere impuls kunnen geven.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): De Staatssecretaris heeft het steeds over de sector. Ik neem toch aan dat we het over het gehele palet hebben en dus niet alleen over de jeugdzorg maar ook over de gehandicaptenzorg, de jeugd-ggz en de gemeenten met hun wijkteams. Begrijp ik dat goed? Voordat je het weet, heb je de volgende keer namelijk weer een sector die er niet in is meegenomen en dat wil ik vermijden. Dus laten we nu de slag in een keer maken.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Het korte antwoord is ja. Het rapport is gemaakt in opdracht vanuit de jeugdsector maar het bevat handvatten die mijns inziens veel breder toepasbaar zijn. We moeten uiteraard kijken of er nog aanpassingen nodig zijn, maar wat mij betreft gaat het hier om een brede aanpak.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Geldt dat dan ook specifiek voor het risicotaxatieinstrument in de vroegsignalering, dus ook voor de jeugdge-

zondheidszorg en de wijkteams? Zij krijgen er weliswaar op een andere manier mee te maken maar ze moeten wel zo snel mogelijk handvatten hebben om te signaleren. Kunt u dat ook meenemen in het overleg met de commissie-Azough om het bespreekbaar te maken met de gemeenten en de desbetreffende professionals?

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ook daarop is het korte antwoord ja. Door de meer praktische insteek van het rapport, te weten het risicotaxatieinstrument, denk ik dat het vrij breed toepasbaar is. Je moet natuurlijk wel per sector bekijken of er her en daar nog aanpassingen nodig zijn, gegeven de eigenschappen van die sector, maar volgens mij is het een instrument dat je breed kunt inzetten en waarvan als het ware iedereen gebruik kan maken. Ik wil er dus graag samen met de VNG en de sectoren voor zorgen dat dit aldus wordt geïmplementeerd.
Een aandachtspunt hierbij, dat ook door de Kamer is genoemd, is het vraagstuk van de verbreding naar meisjes met een lichte verstandelijke beperking. Wij werden, denk ik, allemaal opgeschrikt door de aandacht in de media voor meisjes met een lichte verstandelijke beperking die geronseld worden. Het illustreert een beeld dat op zich wel bekend is, maar waarvan je, als je ermee geconfronteerd wordt, toch altijd weer schrikt. We hebben dan ook de bijzondere opdracht om deze meisjes veilig te laten zijn, vooral als ze in een instelling verblijven. Dat vergt een goede signalering en duidelijke regels in de instellingen, evenals goede begeleiding en toezicht en heldere afspraken met de politie over hoe om te gaan met onttrekkingen en vermissingen. De hulpverlening aan deze slachtoffers is niet gemakkelijk, hetgeen ook geldt voor de signalering, maar het rapport van de commissie-Azough toont aan dat er wel degelijk handvatten en mogelijkheden zijn om vroegtijdig te signaleren. Ik wil dan ook graag met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en andere instanties in overleg treden over maatregelen die de sector gaat nemen om die kwetsbare groep beter te beschermen. Het is namelijk wel degelijk mogelijk om hier veel alerter op te zijn. Ik wil daarbij overigens nagaan hoe ik de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland hierin het beste kan ondersteunen. Daarbij kunnen dan ook de maatregelen worden betrokken die door de jeugdhulpinstellingen zelf al zijn opgezet. Tevens wil ik met de inspectie overleggen over de mogelijkheden van toezicht, zodat niet alleen maar aan de impulskant maar ook aan de toezichtskant wordt gekeken of er een adequaat beleid wordt gevoerd. Zoals mevrouw Van der Burg al aangaf, gaat het niet alleen om de sector zelf, maar ook om de gemeenten en de wijkteams, waar dezelfde instrumenten van toepassing kunnen zijn. Ik zal dus bij de VNG nagaan op welke wijze gemeenten hierin hun verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Mevrouw **Kooiman** (SP): Ik ben erg blij dat de Staatssecretaris gaat bekijken hoe ervoor gezorgd kan worden dat ook de wijkteams gebruik gaan maken van het risicotaxatieinstrument en het stappenplan. Ook ben ik verheugd dat hij in gesprek zal gaan met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland. Het is mijns inziens dan wel van belang dat dit risicotaxatieinstrument specifiek voor deze groep wordt aangepast, aangezien er wel degelijk sprake is van een verschil. Kan de Staatssecretaris toezeggen dat hij hiernaar zal kijken?

Staatssecretaris **Van Rijn**: Daar heeft mevrouw Kooiman gelijk in; dat zal ik doen. Misschien schrikt mevrouw Kooiman daar nu van...

Mevrouw **Kooiman** (SP): We zijn het eens, o jee. Ik schrik daar zeker niet van en ik ben ook heel blij met deze toezegging. Ik zou nog wel heel graag willen horen wanneer de Staatssecretaris ons zal informeren over de voortgang.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Het woord is al vaker gevallen dezer dagen, maar we hebben regelmatig voortgangsrapportages. Ik ben zeer bereid om dat daarin op te nemen.

De **voorzitter**: Ik heb dan zelf ook nog een interruptie. Feit is dat een deel van deze meisjes uiteindelijk echt in de prostitutie komen te werken, dus in de vergunde sector. Tijdens mijn bezoek aan de zedenpolitie te Amsterdam gaf men daar aan dat bijvoorbeeld de taaltoets helemaal niet zo zinnig is en dat een intelligentietoets veel beter zou zijn als deze meisjes zich onttrokken hebben aan de zorg in een instelling. Ziet de Staatssecretaris mogelijkheden om nog wat te doen met de signalen rond de 18-plussers in de vergunde sector? We richten ons nu heel erg op de jonge kwetsbare meisjes in de instellingen, maar op enig moment gaan ze ofwel begeleid wonen of onttrekken ze zich aan de zorg.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Daar is net een debatje over gevoerd met mijn collega van Veiligheid en Justitie, in de zin van wat er in de sfeer van de prostitutie nog kan worden gedaan op dit punt. Daar helpt genoemde wet bij, evenals de signalering die plaatsvindt door bijvoorbeeld degenen die de vergunning afgeven en het meer strafbaar stellen van degenen die van deze diensten gebruik wensen te maken. Dat is mijns inziens een traject op basis waarvan we signalen zouden moeten krijgen. Het is dus zeker een punt om mee te nemen.
Ik heb goede hoop dat aan de hand van het rapport van de commissie-Azough sectorenbreed zal worden gekeken hoe een beter beleid en een betere signalering gerealiseerd kunnen worden, zodat zich ook een gedifferentieerder aanbod gaat ontwikkelen. Ik heb het dan over basisinformatie bij alle instellingen, gespecialiseerde zorg daar waar nodig en op veel meer plekken, en hooggespecialiseerde zorg daar waar die gewenst is. Daar zullen we ook nog veel mee moeten experimenteren. Ik wijs erop dat Fier Fryslân en Horizon samenwerken om een pilot tot stand te brengen. Dat gaat overigens niet goed, in de zin dat de conclusie lijkt te zijn dat het beter gescheiden kan worden. Op zichzelf is dat natuurlijk jammer, maar tegelijkertijd merk ik wel dat beide instanties aangeven dat ze wel die plekken willen behouden en bewerkstelligen. Ik hoop in ieder geval dat op veel meer plekken een toegespitst aanbod voor deze slachtoffers wordt ontwikkeld.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie): Als dat het enige is wat de Staatssecretaris te melden heeft onder het kopje Fier Fryslân, zou dat teleurstellend zijn. Ik zie de Staatssecretaris echter nee schudden. Dus dan bewaar ik deze interruptie even.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ja, want ik kom nu op de specifieke vragen, waaronder de vragen over Fier Fryslân.
Mevrouw Agema heeft gevraagd of er inderdaad sprake is van een forse teruggang in de vraag naar specialistische hulp bij Fier Fryslân. Ik kan haar zeggen dat dit niet het geval is. Ik constateer dat dit een signalement was uit het eerste kwartaal van dit jaar en dat inmiddels Fier Fryslân vol zit en dat er zelfs sprake is van een kleine wachtlijst van naar ik meen twee personen. Er vinden regelmatig gesprekken plaats met de VNG om te kijken hoe het aanbod en de vraag zich ontwikkelen en of er knelpunten zijn. Zeer binnenkort vindt weer zo'n gesprek plaats. We houden het dus goed in de gaten. Het is natuurlijk wel de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Naar aanleiding van vragen van mevrouw Dik-Faber wijs ik er ook op, dat een landelijk transitiearrangement is afgesproken dat landelijke afspraken bevat over tarieven, waarvan onder andere Fier Fryslân deel uitmaakt. Aan de hand van het rapport van de commissie-Azough wil ik wel een slagje fundamenteler nadenken over de vraag hoe het zorgaanbod voor deze groep slachtoffers zich verder moet gaan

ontwikkelen. We praten vaak over het bestaande aanbod maar het zou ook goed zijn om niet alleen een langetermijnvisie maar ook langetermijnontwikkelingen hebben, zodat er lokaal en regionaal een goed aanbod is voor opvang van slachtoffers, er een hooggespecialiseerd aanbod is en er een goede verwijssamenhang is tussen alle verschillende vormen van zorg. Ik neem mij in ieder geval voor om dat samen met de VNG en de sector te gaan bespreken aan de hand van het document dat we zelf hebben opgesteld, te weten Ruimte voor jeugdhulp. Ik zal de Kamer over de voortgang daarvan op de hoogte houden middels de voortgangsrapportages. Het is van groot belang dat de slachtoffers passende zorg krijgen.
Mevrouw Kooiman heeft gevraagd of de handreiking ook door de wijkteams worden gebruikt. Ik zal hierover specifiek overleg voeren met de VNG en daar zal ik dan ook de producten van de commissie-Azough bij betrekken.
Mevrouw Kooiman, mevrouw Bergkamp en mevrouw Van der Burg hebben gevraagd of er zicht is op jongens als slachtoffers en of er voor hen andere interventies nodig zijn. Ik denk dat er meer zicht nodig is omdat we te weinig zicht hebben. Ik onderschrijf de opmerkingen die daarover zijn gemaakt door de leden. Ik ben ook zeker bereid er nader onderzoek naar te doen. Overigens ben ik ook van plan om samen met een aantal andere landen een internationale expertisebijeenkomst te gaan organiseren, omdat ik denk dat we nog veel van elkaar zouden kunnen leren waar het gaat om de aanpakken die de diverse landen hanteren, waardoor we wellicht ook wat meer zicht krijgen op de omvang en de aard van dit vraagstuk.
Mevrouw Kooiman heeft verder een vraag gesteld over particuliere hulp en opvang voor slachtoffers van loverboys. Ik herken de dubbele gevoelens bij mevrouw Kooiman op dit punt wel. Enerzijds moet je er bewondering voor hebben dat mensen uit de goedheid van hun hart iets voor deze meisjes willen doen. Anderzijds moet je je afvragen of er dan wel goede hulp wordt verleend die ook leidt tot de veiligheid van deze kwetsbare slachtoffers. Je zou willen dat daar in ieder geval vormen van toezicht mogelijk zijn om dat in de gaten te kunnen houden. Dergelijke instellingen zouden in beginsel onder het wetsvoorstel op de jeugdverblijven kunnen vallen. Ik denk dat de definitie die in het wetsvoorstel wordt gebruikt ook van toepassing is op deze particuliere instellingen, waarin het toezicht wordt opgedragen aan de gemeente waarin een jeugdverblijf is gevestigd. Het wetsvoorstel ligt op dit moment in de Eerste Kamer. Ik heb samen met mijn collega's van V en J een wegwijzer mensenhandel voor ouders en slachtoffers gemaakt, waar ze terechtkunnen voor een overzicht van organisaties die hulp verlenen en ondersteuning bieden om in ieder geval het inzicht in wat er is op het moment dat het speelt, ook bij de ouders en anderen te vergroten.

Mevrouw **Kooiman** (SP): De wet op de jeugdverblijven is zeker een vooruitgang ten opzichte van wat er tot nu toe is. Alleen, het feit dat iemand verplicht een verklaring omtrent het gedrag moet hebben of het feit dat een GGD een inspectie kan krijgen die niet specifiek toeziet op de kwaliteit van de behandeling, waar we het eigenlijk dit hele algemeen overleg wel over hebben, vind ik echt te summier als het gaat om de begeleiding van dit soort kwetsbare dames. Dus ik zou wat meer voortvarendheid willen zien bij deze Staatssecretaris om juist voor deze specifieke groep slachtoffers inspectietoezicht te organiseren.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Er wordt door zowel de gemeenten als de inspectie nagegaan welke instrumenten er ingezet kunnen worden. In formele zin geldt dat de huidige wetgeving rondom het toezicht daarin niet voorziet. Dat betekent overigens niet dat je er dan niet naar moet gaan kijken met behulp van de politie of andere gemeentelijke middelen. Dat gebeurt ook. Op het moment dat we de formele bevoegdheid van de

inspectie willen vergroten, is dit wetsvoorstel behulpzaam, omdat daarin ook in formele zin beter toezicht mogelijk is en we dus nog slagvaardiger kunnen optreden waar dat noodzakelijk is. We zijn al in overleg met de gemeenten waar dit speelt om te kijken of we in samenwerking een goede vorm van toezicht kunnen organiseren.

Mevrouw **Kooiman** (SP): Ik zit te zoeken naar een oplossing waarbij we elkaar kunnen vinden. Het is namelijk iets wat ook de nationaal rapporteur mensenhandel eerder heeft geadviseerd. Laten we ervoor zorgen dat dit soort instellingen onder het toezicht vallen van een inspectie. Zouden we het niet mogelijk moeten maken dat wanneer er binnen een gemeente een instelling is waar dit soort meiden worden opgevangen, die gemeente een beroep kan doen op de Inspectie Jeugdzorg om toezicht te houden? Dat lijkt mij een soort van middenweg waarop we elkaar zouden kunnen vinden. Liever zou ik zien dat alle particuliere jeugdzorginstellingen onder inspectietoezicht vallen, maar ik weet ook dat de Staatssecretaris daar niet aan wil. Misschien kunnen we elkaar dan wel vinden op genoemde middenweg.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik denk even terug aan het debat dat we eerder gehad hebben over de verschillende verantwoordelijkheden van de inspecties, ook in relatie tot het toezicht van de gemeenten, waarbij ik mevrouw Bergkamp heb toegezegd er een nadere brief over te sturen. Zou het een idee zijn om het aspect dat mevrouw Kooiman hier noemt, bij die brief te betrekken, zodat we ook kunnen kijken hoe de samenwerking tussen gemeenten en inspecties zou kunnen zijn, met name gericht op dit soort instellingen?

Mevrouw **Kooiman** (SP): Wat gaat de Staatssecretaris dan precies doen? Hij kan een brief sturen maar als daar vervolgens niets in staat, dan ... Dus ik vraag mij af wat de Staatssecretaris dan precies voornemens is.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Het is mij nog niet vaak gelukt om brieven te sturen waar niets in staat. Dat heb ik aan de discussies in de Kamer in ieder geval wel gemerkt. We zouden een brief kunnen schrijven waarin nader verduidelijkt wordt wat de onderscheiden verantwoordelijkheden van de verschillende inspecties zijn op het terrein van Wmo en jeugd, met name in situaties waarin het niet zo helder is wie het voortouw heeft en wie wat moet aanpakken, waarbij we soms nu merken dat gemeenten een verzoek doen bij de inspectie om een onderzoek uit te voeren. Het past er volgens mij prima in om te kijken of het mogelijk is of ook in dit soort gevallen een goede samenwerking tussen gemeenten en inspecties te bewerkstelligen is, misschien wel los van de formele verantwoordelijkheden.

Mevrouw **Kooiman** (SP): Ik neem aan dat dit dan terugkomt in de voortgangsrapportage.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Nee, want daar had ik een aparte brief over beloofd die in november komt.
Mevrouw Bergkamp heeft een vraag gesteld over de seksuele weerbaarheid. Zij verwoordde het op dit punt mijns inziens wel mooi met te zeggen: het moet gebeuren maar het is nog niet voldoende. Het betekent dat we twee dingen moeten doen. In het kader van het meer brede jeugdbeleid ben ik al in overleg met mijn collega's van Onderwijs om te kijken hoe we op scholen al in een vroeg stadium de seksuele weerbaarheid van jongere kinderen en in ieder geval het bewustzijn ervan kunnen vergroten. Ik denk dat dit heel belangrijk is. Het tweede aandachtspunt is de seksuele weerbaarheid wanneer men in een instelling is; men moet zich ervan bewust zijn dat er daar gevaarlijke dingen kunnen

gebeuren. Inmiddels zijn er al heel veel materialen voor ontwikkeld. Men name in de gehandicaptenzorg is men heel actief op dit terrein, wat ook te prijzen is. Ik wil wel toezeggen dat ik met het rapport van de commissie-Azough in de hand met de sector zal bespreken of er voldoende aandacht is voor dit onderwerp en of er nog witte vlekken zijn.
De zorg ten aanzien van 18-min en 18-plus is mijns inziens terecht. Dat is de reden waarom ik vind dat de hulpverlener samen met individuele jongeren in een vroegtijdig stadium moet kijken of de hulp kan of moet stoppen voordat de leeftijd van 18 jaar is bereikt of dat er nog verdere zorg of ondersteuning nodig. Met name door de decentralisaties kunnen gemeenten dat beter in de gaten houden, overigens wel met wisselend succes. In mijn contacten met de VNG en de gemeenten zal ik ervoor zorg dragen dat er meer aandacht voor komt. Ik merk overigens dat er meer en meer aandacht van de gemeenten voor is.
Mevrouw Bergkamp heeft gevraagd waarom instellingen niet goed registreren. Dat is een vraag achter een vraag. De aanbeveling van de commissie is dat er beter geregistreerd moet worden en mevrouw Bergkamp vraagt eigenlijk waarom dat nog niet gebeurt. Ik denk dat het ook wel te maken heeft met wat de commissie constateert, namelijk dat er simpelweg gebrek aan kennis en ervaring is. Het rapport van de commissie kan via de praktische handvatten dat het bevat behulpzaam zijn, in de zin van: zo moet je signaleren en daarom is het van belang om te registreren. Ik heb er vertrouwen in dat op die manier de noodzaak tot registratie veel breder wordt ingezien en zo kunnen we er ook voor zorgen dat dit in andere sectoren wordt uitgerold. Dus ik denk dat aan de hand van het rapport de registratiebehoefte sterk zal toenemen.
Mevrouw Dik-Faber heeft gevraagd of de inspectie erop toeziet of de instellingen voldoende oog hebben voor de risico's en het borgen van de veiligheid. Het antwoord daarop is ja. De Inspectie Jeugdzorg heeft aangegeven dat ze vanaf volgend jaar gaat toezien op de implementatie van het rapport van de commissie-Azough. Dat gebeurt op twee manieren. Enerzijds gebeurt dat tijdens het risicogestuurde toezicht. De inspectie kijkt daarbij hoe zorgaanbieders in hun beleid en in de praktijk omgaan met seksualiteit en relaties met cliënten. Anderzijds gebeurt het via het cliëntentoezicht, waarbij de inspectie op casusniveau toeziet op de problematiek. De inspectie heeft er in haar benadering nadrukkelijk op gewezen dat dit altijd een afweging blijft tussen vrijheid en veiligheid; je wilt namelijk niet dat er een regime ontstaat waarin meisjes, slachtoffers, helemaal van de maatschappij zijn afgesloten en tegelijkertijd weet je wel hoe kwetsbaar hun positie is en dat je misschien wel veel beter moet opletten om ervoor te zorgen dat er geen veiligheidsrisico's ontstaan. Een bijzonder aandachtspunt daarbij zijn de mensen met een lichte verstandelijke beperking. De jeugdbescherming, de jeugdreclassering, de politie en het OM moeten zich bewust zijn van het feit dat hierbij sprake kan zijn van een bijzondere problematiek.
Ik meen dat ik hiermee de vragen van mevrouw Dik-Faber en mevrouw Kooiman over wat er gebeurt na het rapport van de commissie-Azough in termen van de uitrol, wel heb beantwoord.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie): Ik wil toch nog even terugkomen op het punt van Fier Fryslân omdat ik gewoon heel goed wil begrijpen wat er aan de hand is bij die organisatie. De Staatssecretaris zegt dat er een kleine wachtlijst is en dat men die organisatie dus goed weet te vinden. Mij bereiken echter signalen dat deze instelling het moeilijk heeft en dat ook niet meer vanuit het hele land gemeenten die hoogspecialistische zorg weten te vinden en er een kennisachterstand is bij gemeenten. Beide kunnen volgens mij niet waar zijn. Ik ben dus wat aan het zoeken; kan ik het verhaal van de Staatssecretaris wel goed passen in het beeld dat mij ter ore is gekomen? Dat matcht niet goed met elkaar. De Staatssecretaris zegt dat hij het nu bij de VNG en Fier Fryslân heeft neergelegd, maar het is

toch ook wel zijn stelselverantwoordelijkheid om die hoogspecialistische zorg in de benen te houden?

Staatssecretaris **Van Rijn**: Over dat laatste heb ik volgens mij al een paar opmerkingen gemaakt. Enerzijds moeten we ervoor zorgen dat er veel meer kennis en kunde bij alle instellingen aanwezig is. Anderzijds gaat zich langzaam maar zeker een breder aanbod ontwikkelen voor opvang en moet er daarnaast nog een hooggespecialiseerd aanbod beschikbaar zijn. Verder constateer ik dat Fier Fryslân nu een volledige bezetting heeft. Het kan zijn dat er aan het begin nog onvoldoende bekendheid was bij verschillende gemeenten met het feit dat er een gespecialiseerd aanbod is. Er vindt regelmatig overleg plaats met de VNG om te kijken of er knelpunten zijn in het aanbod. Het is ook de verantwoordelijkheid van de gemeenten die dat landelijk transitiearrangement hebben gesloten, om dat met elkaar in de gaten te houden. Verder wijs ik erop dat er ten aanzien van de ontwikkelingen in de jeugdsector al een keer een gesprek is geweest tussen Fier Fryslân en de Transitie Autoriteit Jeugd om te kijken of er sprake is van een specifieke problematiek bij Fier Fryslân in het licht van de transitie. Daaruit is in ieder geval niet gebleken dat er aanleiding toe was om dat te veronderstellen. Dus ik heb zelf geen aanwijzingen dat er signalen zouden zijn dat de continuïteit van Fier Fryslân in het geding zou zijn.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie): Laten we hopen dat dit het geval is, maar ik krijg nadrukkelijk wel andere signalen. Continuïteit is misschien wel een groot woord, maar ik hoor wel dat het aanbod van specialistische hulp moeilijk gevonden wordt en dat dit wel een bedreiging kan zijn voor die gespecialiseerde instellingen, of dat nou Fier Fryslân is of een andere instelling.
Verder is mijn vraag of ergens bijgehouden wordt in hoeverre er kennisgebrek is bij gemeenten met betrekking tot hulp aan slachtoffers van loverboys. Weten alle gemeenten dat er een bepaald hulpaanbod is of zijn er gemeenten die denken «zoiets gebeurt binnen onze gemeentegrenzen niet»? Wie monitort er? Wordt dat bijgehouden en worden gemeenten zo nodig ook aangesproken?

Staatssecretaris **Van Rijn**: Of gemeenten dat denken, weet ik niet. Ik constateer wel dat er in de aanloop naar de nieuwe Jeugdwet en de discussies en afspraken die gemaakt zijn in het kader van het landelijk transitiearrangement, nogal veel aandacht is geweest voor deze problematiek. Het landelijk transitiearrangement is er met name op gericht ervoor te zorgen dat een gespecialiseerd aanbod geborgd kan worden waarbij ook specifieke contractafspraken zijn gemaakt. Je moet echter nooit uitsluiten dat individuele gemeenten ten onrechte denken dat het binnen hun gemeentegrenzen niet gebeurt. Daarom is het zo van belang dat aan de hand van het rapport van de commissie-Azough er niet alleen met instellingen en de sectoren maar ook met de gemeenten over wordt gesproken om in de wijkteams en anderszins te signaleren waar deze problematiek aan de orde is en om een doorverwijzingsbeleid te realiseren.
Mevrouw Volp heeft gevraagd of Veilig Thuis een rol kan spelen bij de aanpak van de loverboys. Ik zal er bij Veilig Thuis, die we nog gaan bezoeken, zeker naar informeren en dan kunnen we kijken of we dit kunnen meenemen in het rondje dat nu plaatsvindt, want het is inderdaad belangrijk om na te gaan in hoeverre Veilig Thuis naar aanleiding van meldingen ook een rol kan spelen in de verdere signalering ten aanzien van deze groep slachtoffers. Ik zal daarop in de voortgangsrapportage nader terugkomen.
Er zijn verder vragen gesteld over de meer specifieke expertise van behandelaars. Nu we zo'n praktisch rapport hebben zoals de commissie-

Azough dat heeft afgeleverd, is het een uitgelezen kans dat veel jeugdinstellingen bij zichzelf gaan denken of ze zich al dan niet willen specialiseren, zodat we uiteindelijk een veel gedifferentieerder aanbod krijgen. Ik denk dat het heel belangrijk is dat er bij alle instellingen die zich bezighouden met jeugd, een basiskennis is ten aanzien van het signaleren en de problematiek van deze slachtoffers en dat er daarnaast meer gespecialiseerde hulpvormen gaan ontstaan en er een hooggespecialiseerd aanbod beschikbaar blijft. Op die manier ontwikkelen we als het ware een nulde-, tweede- en derdelijnsaanpak voor deze slachtoffers van pooiers. Het rapport van de commissie kan daarbij een grote rol spelen.
Mevrouw Volp heeft nog een vraag gesteld over tatoeages. Ik zal die in zijn algemeenheid beantwoorden en niet persoonlijk, voorzitter, hoewel ik u op dat punt gerust zou kunnen stellen. Ik denk inderdaad dat het belangrijk is je te realiseren dat een tatoeage die onder druk van een pooier is aangebracht, een grote en blijvende last kan zijn voor het slachtoffer. Het gaat wat ver en het is eigenlijk ook wel een beetje onmogelijk om te zeggen dat er een soort aanspraak voor moet komen in allerlei wetten. Ik denk dat het op een heel praktische manier moet worden opgelost. Als een instelling zoiets tegenkomt, zou het gewoon onderdeel kunnen zijn van de aanpak en de behandeling. Ik begrijp van mevrouw Volp dat er een signaal zou zijn dat er sprake is van financiële belemmeringen. Ik ben zeer bereid om te kijken of die financiële belemmeringen echt een probleem zijn. Het kan in ieder geval niet in zo'n grote mate voorkomen dat dit een onoplosbaar probleem zou zijn. Dus als er signalen zijn dat dit tot knelpunten zou leiden, wil ik die graag horen zodat ik ze kan bekijken.

De **voorzitter**: Dank voor uw bereidheid daartoe. Die signalen hebben mij wel bereikt, ook nog tijdens dit AO. Het zijn er niet veel maar ze zijn er wel. Dat was ook de reden om vorig jaar dit al aan de orde te stellen. Op welke wijze gaat de Staatssecretaris hiernaar nader kijken en op welke wijze worden wij als Kamer geïnformeerd over wat er daadwerkelijk aan gedaan wordt?

Staatssecretaris **Van Rijn**: We hebben niet voor niets de voortgangsrapportage. Als ik de signalen krijg, zal ik ze bekijken en kan ik erover rapporteren in de volgende voortgangsrapportage.

De **voorzitter**: Mag ik u dan verzoeken om ook actief en gericht die signalen te vragen? Als we er namelijk op moeten wachten, zit ik hier na de volgende voortgangsrapportage weer om ernaar te vragen. Dus nogmaals mijn verzoek om gericht na te vragen of dit een probleem is.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik constateer dat uw vraag is ingegeven doordat er signalen zijn. Die krijg ik dan graag zodat ik aan de hand daarvan kan kijken wat het probleem precies is en hoe we dat kunnen oplossen.
Voorzitter. Hiermee ben ik gekomen aan het eind van mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Dan zijn we nu toe aan de tweede termijn, waarbij een spreektijd geldt van anderhalve minuut per fractie met één interruptiemogelijkheid.

Mevrouw **Agema** (PVV): Voorzitter. Ik heb in mijn bijdrage stilgestaan bij de situatie in de Rotterdamse regio bij Fier, waar vorig jaar nog een wachtlijst was maar waar inmiddels nul aanmeldingen zijn. De Staatssecretaris deed dat af als een niet bestaand gegeven. Ik heb er toch wel een vraag over want het betreft hier een heel uitgebreide berichtgeving van 7 september jl. in het AD. Dat is dus nog zeer recent. Ik vind het dan toch wel heel gek dat de Staatssecretaris nu tegen mij en mevrouw Dik zegt dat

wat daarin staat, allemaal niet waar is. Ik zou er dan ook heel graag meer opheldering over willen hebben.
Daarnaast zeg ik sorry tegen de Minister voor het feit dat ik ten tijde van zijn beantwoording even buiten de zaal was en ik vervolgens wat fel reageerde, maar ik vond het nogal gek overkomen dat er 1.308 zaken geweest zouden zijn met een veroordelingspercentage van 76; dat zou namelijk 994 veroordelingen betekenen en daarmee schetste de Minister mijns inziens een toch wat al te positief beeld. Maar misschien horen we daar nog eens wat meer over.
Tot slot nog het volgende. Als het gaat om dit dossier vind ik het heel erg jammer dat er de andere kant opgekeken blijft worden. Negen op de tien loverboys zijn allochtoon en zes op de tien moslim. Het is en blijft een geïmporteerd probleem, maar dat wordt consequent genegeerd. Ook in het mooie rapport van de commissie-Azough komen we de woorden «moslim» en «islam» helemaal niet tegen. Dat blijft een gemis. Pas als je erkent dat dit probleem daarin zijn oorsprong vindt, kun je echt met oplossingen komen.

Mevrouw **Kooiman** (SP): Voorzitter. Je hebt soms debatten waarvan je denkt «ik schiet er niets mee op», maar dat geldt niet voor dit debat. Vandaag zijn er namelijk heel wat toezeggingen gedaan en ik denk dat dit voornamelijk komt doordat we zo'n rapport als dat van de commissie-Azough bespreken. Dus wederom dank, want we schieten er in ieder geval iets mee op.
Verder zou ik mijn collega Dik-Faber willen bijvallen als het gaat om Fier Fryslân, Horizon en De Rading. Gemeenten weten niet altijd wat gespecialiseerde opvang precies is waardoor ze ook niet altijd plaatsen in de juiste instelling. Doordat gemeenten niet altijd de juiste weg vinden, staan die instellingen onder druk. Ik heb er eerder schriftelijke vragen over gesteld. Het is in ieder geval een goed punt dat mevrouw Dik-Faber hier aandraagt, wat zojuist ook door mijn collega Agema werd beaamd.
Als het gaat om de particuliere jeugdzorg ben ik heel blij met de toezegging van de Staatssecretaris dat hij gaat onderzoeken welke mogelijkheden gemeenten hebben om de inspectie in te schakelen wanneer ze zich zorgen maken over de opvang. Ik zal natuurlijk wel goed volgen wat de Staatssecretaris daarover te melden zal hebben.
Verder is het heel erg goed dat er een kwalitatief onderzoek komt naar de jongens die geronseld worden of in de prostitutie terechtkomen. We kunnen namelijk niet wachten totdat ze zich een keer komen melden, want het probleem is dat deze jongens zich vaak niet melden.

Mevrouw **Van der Burg** (VVD): Voorzitter. Ook ik dank de bewindslieden voor de beantwoording en de toezeggingen. Het is heel belangrijk om dit soort keiharde mensenhandelaren gewoon bij de naam te noemen, zodat ook mensen die er niets mee te maken hebben en er niets van weten, direct begrijpen dat dit foute boel is. Het rapport van de commissie-Azough biedt heel veel goede handvatten. Het is ook goed dat de Staatssecretaris met alle sectoren die het betreft in overleg zal treden, zodat voorkomen kan worden dat we de volgende keer als we hier zitten moeten constateren dat een bepaalde sector het nog niet heeft opgepakt. Er schijnen zorgcoördinatoren in gemeenten zijn, maar die zijn alleen maar gericht op meerderjarigen. Daar de Staatssecretaris toch in gesprek gaat met de gemeenten, zou ik hem willen vragen om ervoor te zorgen dat wat betreft die zorgcoördinatoren ook de minderjarigen erbij betrokken worden.
De oorzaak aanpakken is echt de daders aanpakken. Ik zie uit naar de daderprofielen en wat op basis waarvan gerealiseerd wordt, want dit is toch nog wel een wat ondergeschoven kindje. Laten we die daders alsjeblieft aanpakken en ze laten zien dat ze hier niet mee wegkomen. Het zijn gewoon laffe, nare, criminele mensenhandelaren die echt misbruik

maken van meisjes in een zeer kwetsbare positie. Het kan niet hard genoeg gezegd worden.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Voorzitter. Ik dank de Staatssecretaris voor zijn beantwoording. Ik deel wat er al gezegd is over de commissie-Azough. Het is heel goed dat die commissie er is. Er is al heel veel opgepakt door de sector, maar er is nog veel meer mogelijk en nodig met stimulans van het Rijk en de gemeenten. Ik denk dat dat ook wel de juiste volgorde is. Het is de sector zelf die aan de slag moet. Soms denken we hier in Den Haag dat we alles wel kunnen beïnvloeden tot het kleinste detail, maar we moeten ook realistisch zijn; op een gegeven moment worden jongeren ouder en maken ze zelf een keuze om bepaalde dingen te doen. Ook al denken we vanuit Den Haag misschien dat dit onwenselijk is en is dat wellicht ook zo, maar mensen blijven daarin toch wel een vorm van vrijheid hebben; dan heb ik het overigens niet over minderjarigen, want op dat punt deel ik het passionele betoog van mevrouw Van der Burg dat we daar heel streng in moeten zijn.
Veder is het goed dat er veel aandacht is voor verbetering in de keten. Ook ben ik blij dat er binnen het zorglandschap voor deze doelgroep specifiek gekeken wordt naar de loverboys. Uit de reactie van de Staatssecretaris begrijp ik dat er geen probleem is met de gespecialiseerde zorg en dat die voldoende wordt ingekocht. Ik trek daaruit dus de conclusie dat daarover geen zorgen zijn.
Ik ben blij met de toezegging van de Staatssecretaris dat er specifiek aandacht zal zijn voor jongens. Ik denk dat het goed is om ook via de interventies te kijken wat wel en niet goed werkt, waarbij volgens mij ook de commissie-Azough een belangrijke rol kan spelen.
Ook ben ik verheugd dat er ook gekeken zal worden naar de aanpak in andere landen en dat de Staatssecretaris aandacht besteedt aan de seksuele weerbaarheid van mensen met een lichte verstandelijke beperking.
Uit de brief van de Minister trek ik de conclusie dat er kijkend naar de kwetsbare groepen voldoende capaciteit is, maar ik vraag mij nog wel af of er ook specifiek aandacht is voor mensen met een lichte verstandelijk beperking, want dat kon ik niet helemaal uit de brief halen.
Verder is het heel goed dat er een daderprofiel komt, want ik denk dat we eerst meer moeten weten over de daders om ze aan te kunnen pakken.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie): Voorzitter. De Staatssecretaris heeft heel duidelijk aangegeven dat de hoogspecialistische zorg niet onder druk staat en er vertrouwen in te hebben dat het allemaal goed komt. Dan vraag ik hem toch nogmaals of hij de garantie kan geven dat deze hoogspecialistische zorg ook echt overeind blijft. Ik zie namelijk wel dat instellingen zoals Fier Fryslân onder druk staan, althans dat zijn de signalen die ik krijg. Zoals mevrouw Kooiman al aangaf, weten gemeenten deze vorm van zorg niet goed te vinden. Bij gemeenten ontbreekt het nog aan kennis. Ik snap best dat de Staatssecretaris met het rapport van de commissie-Azough in de hand aan de slag wil gaan om gemeenten er ook bij te betrekken en ik realiseer mij dat we ook al een heel transitietraject in gang hebben gezet, maar het mag niet zo zijn dat we aan het eind van dat traject wel de transitie op orde hebben maar dat dan die specialistische zorg is omgevallen. We zullen in de gehele transitieperiode die specialistische zorg bijzondere aandacht moeten geven. Ik heb begrepen dat het in het landelijk transitiearrangement zit en dat er ook budget voor is gereserveerd, maar de inkoop ligt bij gemeenten. Mijn vraag aan de Staatssecretaris is of het een optie kan zijn om ook de inkoop landelijk te doen. Is dat voor de komende jaren niet een oplossing om die hoogspecialistische zorg overeind te houden? Volgens mij hebben we dat bijvoorbeeld ook gedaan bij doven in de Wmo.

Waarom zou dat dan niet kunnen waar het gaat om de zorg voor deze groep kwetsbare mensen?

Voorzitter: Agema

Mevrouw **Volp** (PvdA): Voorzitter. Na de vele terechte dankbetuigingen aan de commissie-Azough is het inderdaad zaak dat hetgeen er in haar rapport staat verder uitgerold wordt, in de zin ook dat haar aanbevelingen in toenemende mate worden omgezet in beleid. Daar zijn meerdere partijen dan alleen de Staatssecretaris voor nodig.
De afgelopen week hebben we in deze Kamer onder meer gesproken over seksueel geweld. We richten ons nu heel specifiek op kwetsbare groepen, maar in zijn algemeenheid kun je constateren dat een op de vijf vrouwen te maken heeft met seksueel geweld; Lady Gaga heeft er overigens onlangs een afschuwelijke video over gemaakt. De vraag is dan ook of, als we ons alleen maar richten op kwetsbare vrouwen, we niet de hele grote groep vrouwen vergeten die te maken heeft met seksueel geweld. Het gaat dan ook om de potentiële daders en om de acceptatie en het wegkijken van seksueel geweld in de maatschappij. Naast het feit dat de Staatssecretaris eerder op verzoek van mevrouw Kooiman en mijzelf heeft toegezegd te zullen kijken naar de financiering van Centra Seksueel Geweld, is mijn vraag aan hem hoe we dit als groter maatschappelijk thema kunnen agenderen.

Voorzitter: Volp

Staatssecretaris **Van Rijn**: Voorzitter. De signalen in het Rotterdamse worden wel degelijk serieus genomen. Met de gemeente Rotterdam is afgesproken dat zij verder gaat onderzoeken welke knelpunten er eventueel zijn in het aanbod.
We gaan nu een periode in waarin er een gedifferentieerder aanbod tot stand zal komen ten aanzien van hulp aan slachtoffers. We zitten nu in de situatie dat er wellicht nog te weinig aandacht en kennis is bij heel veel instellingen om problemen tijdig te signaleren en dat er wellicht nog wat te weinig specifiek en gericht aanbod is en er sprake is van een beperkt aantal hooggespecialiseerde voorzieningen. Langzamerhand zien we wel een uitbreiding van het aantal hooggespecialiseerde voorzieningen. Er zijn meerdere instellingen die hiermee bezig zijn. Ook zien we dat de kennis bij allerlei instellingen groeit en dat er zich een nieuw aanbod ontwikkelt. Dat zal dus gevolgen hebben voor de bestaande instellingen. In deze transitieperiode moeten we natuurlijk niet dingen kwijtraken die we straks heel erg hard nodig zullen hebben. Dat is ook de reden waarom de VNG heel nadrukkelijk met de bestaande instellingen de vinger aan de pols houdt, maar het is ook goed om breder te kijken en qua kennis en kunde een breder aanbod te ontwikkelen en om de kennis bij bestaande instellingen verder te vergroten. Dat leidt dus op den duur tot die verandering in het aanbod. Ik wil samen met de VNG en de sector kijken hoe we dat transitieproces goed kunnen vormgeven, zodat het een geregisseerde ontwikkeling zal zijn waarbij ruimte wordt gegeven aan nieuwe initiatieven en er sprake zal zijn van een ruimer aanbod, wat ongetwijfeld gevolgen zal hebben voor het bestaande aanbod. Het gaat erom dat we aan het eind van de rit per saldo een goed en stevig systeem hebben, waarin er goede basiszorg aanwezig is, dat er goede tweedelijnsvoorzieningen zijn en dat er goede derdelijnsvoorzieningen zijn, daar waar dat nodig is. Daarover zal ik met de VNG spreken.
We hebben recent afgesproken dat we ten aanzien van de inkoop een taak aan de VNG en de regio's geven. Het landelijk arrangement daarvoor is inmiddels in werking. Ik vind het zelf dan nog veel te vroeg om te zeggen dat dit niet zou werken, gegeven het feit dat nu niet blijkt dat er onvoldoende is ingekocht. Sterker nog, je moet je afvragen of dat niet meer zal

worden naarmate de kennis en de signaleringen zullen gaan groeien. Ik heb er nu dus nog geen zorgen over maar ik houd het wel scherp in de gaten, want er moet natuurlijk voldoende gespecialiseerd aanbod overblijven, of dat nou de bestaande instellingen zijn of andere of nieuwe instellingen. Dat zullen we zeker ook bespreken. Als er aanpassingen van de inkoopprocedure voor nodig zijn, moeten we dat natuurlijk ook overwegen.
Mevrouw Van der Burg heeft gevraagd naar de zorgcoördinatoren. Het betreft hier een onderdeel van het rapport dat de commissie-Lenferink heeft uitgebracht over de opvang van slachtoffers van mensenhandel. Daar zit het desbetreffende voorstel in. Het is overigens een rapport geschreven in opdracht van de VNG en de Federatie Opvang. Deze partijen zijn nu met elkaar in gesprek over de standpuntbepaling en de follow-up. Ik wacht dat gesprek maar even af maar zal wel het signaal afgeven dat er ook aandacht voor minderjarigen op dat punt nodig is.
Mevrouw Volp heeft gezegd dat er wat betreft seksueel geweld eigenlijk sprake is van een breder vraagstuk. Daar hebben we inderdaad ook al over gesproken in het kader van de discussie over de Centra Seksueel Geweld. Ik moet nog wel even nadenken over haar vraag of je dit niet veel breder moet zien; ik weet niet hoe breed ze dat zou willen zien, maar feit blijft dat in alle discussies over de vrouwenopvang, de inspanningen van de centrumgemeenten en de Centra Seksueel Geweld, dit een onderwerp is dat je instrumenteel kunt bekijken – welke voorzieningen zijn ervoor beschikbaar? – maar waar je misschien ook wel maatschappelijke aandacht voor moet vragen. Ik wil dit dan ook graag meenemen om er eens even over na te denken wat er verder voor nodig is.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Het is natuurlijk prima om dat mee te nemen, maar ik zou het wel jammer vinden als dan die specialisatie verloren zou gaan. We hebben nu een commissie. Dus ik zou ervoor willen waken dat we het allemaal op de grote hoop gooien, want dat zou zonde zijn.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik weet niet of dit een vraag aan mij is.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): De Staatssecretaris zegt dat hij het mee gaat nemen en ik geef hem in dat meeneemproces mee om op te letten dat hij niet het kind met het badwater weggooit. We zijn nu bezig met een soort specialisatie en dat is ook belangrijk.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Eens. Bepakt en gezakt ga ik de toekomst tegemoet.

De **voorzitter**: Dan zijn we hiermee gekomen aan het eind van de tweede termijn.
Ik heb de volgende toezeggingen genoteerd.
De Kamer wordt nader geïnformeerd over de daderprofielen voor het volgende AO.
De Kamer wordt nader bericht over het aantal ambtshalve aangiften.
De Kamer ontvangt een voortgangsrapportage waarin onder meer wordt bericht over de uitkomst van het gesprek met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, inclusief het punt van de risicotaxatie. Daarin zal ook aandacht worden gegeven aan de ontwikkelingen ten aanzien van het zorgaanbod voor deze specifieke doelgroepen, de signalering en werkwijze van Veilig Thuis op dit dossier en de knelpunten bij het verwijderen van tatoeages en de eventuele financiële tegemoetkoming daarin.
De Kamer zal in november een brief ontvangen inzake de te onderscheiden verantwoordelijkheden van de verschillende inspecties inzake de Wmo en de jeugdzorg.

Mevrouw **Bergkamp** (D66): Volgens mij heeft de Staatssecretaris toegezegd ook specifiek aandacht te besteden aan jongens en aan seksuele weerbarheid van jongeren met een lichte verstandelijke beperking.

De **voorzitter**: Dat klopt. Dit zijn toezeggingen in de vorm van een brief, maar het is goed dat u dit nog even nader noemt.
Ik dank de Minister en de Staatssecretaris en de leden voor hun bijdrage en de aanwezigen op de publieke tribune dank ik voor hun belangstelling.

Sluiting 16.00 uur.